

# SLOVENSKI UČITELJ



VERI  
VZGOJI  
POUKU

VI. Letnik.

V Ljubljani 15. Julija 1905.

Št. 7 in 8.

## Deželna učiteljska konferenca.



začetku septembra se ima prvič vršiti v Ljubljani deželna konferenca. Zbrali se bodo c. kr. okrajni šolski nadzorniki in zastopniki učiteljstva, da se posvetujejo o izboljšanju šolstva. Neka ministrska odredba določa sledeče splošne naloge teh učiteljskih konferenc: „Deželne konference imajo pospeševati potrebno soglasje v notranji organizaciji deželnega šolstva, posvetovati se o sredstvih za njega razvoj, staviti oblastim primerne predloge, in odgovarjati na zadevna vprašanja v šolskih zadevah.“ Med posebnimi nalogami so navedene tudi te: preiskovati vreditev učnih knjig in čitank, razpravljati o učni metodi in temeljih šolske discipline, uvaževati ovire, ki nasprotujejo razvoju javnega pouka itd.

Iz tega obširnega programa je šolska oblast povzela nekatere važne točke in jih predložila bodoči konferenci v rešitev, tako: predlog o nabavi učnih pripomočkov, o preureditvi učnih črtežev, o preureditvi pouka v risanju in o pouku v oddelkih.

Nabava učil je za vsako šolo velikega pomena, saj mora nazorni nauk biti temelj vsemu drugemu pouku. A taka nabava je včasih tudi zelo težavna, ker primanjkuje denarja. Zato si mora učitelj čestokrat pomagati sam. Razstava učil, ki bode združena s konferenco ima pred vsem namen, vzbuditi v učiteljstvu zmisel za samopomoč v tej stroki. — Nič manj važna ni preosnova učnih črtežev. Vse učiteljstvo zdihuje pod pezo učne tvarine, ki jo mora vsako leto obdelati. Treba bode ogromno tvarino modro

omejiti in se pri tem zlasti ozirati na zahteve praktičnega življenja. O preosnovi risarskega pouka se je že mnogo pisalo, morda celo preveč. Vsaj enotnemu postopanju mnogoteri, raznoliki nasveti le škodujejo. Tu bode deželna konferenca ostro začrtala enotno pot, po kateri se ima ta važen pouk pri nas razvijati. Isto velja o pouku v oddelkih, ki se ima razpravljati s posebnim ozirom na kranjsko poldnevno šolo.

Važnih vprašanj je torej dovolj, ki čakajo ugodne rešitve. Zato pa zahteva deželna učiteljska konferenca mnogo resnega truda in dela. In prav od nje je v mnogoterem oziru odvisen napredek in vglad našega šolstva.

Zato si pa ne moremo kaj, da ne bi svarili pred izrabljanjem deželne konference v strankarske, proticerkvene in protiverske namene. Žalosten spomin je v tem oziru zapustila deželna konferenca v Gorenji Avstriji, ki se je vršila meseca oktobra preteklega leta. Radikalna „jungovska“ stranka med učiteljstvom je porabila to priložnost, da je napadala vrhovno načelo našega šolstva: versko nravno vzgojo. Zahtevalo se je, naj se odpravijo pobožne vaje in verski pouk. Med burnim pritrjevanjem je označil nek delegat evangelijske zgodbe za prazne bajke in imenoval verski pouk zločin nad šolsko mladino. Umevno je, da se je v najsurovejših izrazih zabavljalo čez „klerikalizem“, „poneumnovanje ljudstva“, „srednjeveško tmino“ itd. A vtis, ki ga je gornjeavstrijska konferenca napravila na vse ljudstvo, je bil tako neugoden, da so zapored najuglednejše korporacije in osebe v deželi ožigosale ta javen škandal.

Morda bode tudi na Kranjskem izkušala kaka klika izrabiti deželno konferenco za svoje namene. „Učiteljski Tovariš“ je že razvil rdečo zastavo in pripravlja viharne resolucije. A mi zaupamo na treznost slovenskega učiteljstva, ki se zaveda svoje odgovornosti in ne bode žrtvovalo ugleda stanu in šolstva političnim komedijantom.

## Naše šolstvo in naša bodočnost.

Minili so časi plamtečega narodnega navdušenja, časi slovenskih taborov, ko je sama beseda „domovina“ vzbudila tisočeri gromki „živijo!“, minili so, kakor je minila doba romantike. In kakor se je romantika morala umekniti realizmu, tako je tudi v razvoju slovenskega naroda napočil čas realne politike. Tedaj pa se je pokazalo, da se je uresničilo le malo lepih nad, ki so jih tako gorko gojili v svoji duši vneti rodoljubi. Ko so v dobi hladne refleksije trezni politiki začeli računati; ko so poštelili vse, kar imamo na eni strani pozitivnega, a na drugi negativnega; ko so všteli tam, kar je še dosegljivega v bližnji bodočnosti, tu, kar je gotovo ali najbrže izgubljenega — tedaj se je pokazala žalostna bilanca.

Seveda, krivda ne zadeva toliko tedanjih slovenskih rodoljubov — dasi so morda imeli preveč navdušenja, a premalo hladnega premisleka in pa pred vsem premalo edinstva in zložnosti v ciljih in programu — krive so bile največ razmere. Že Apih je poudarjal v knjigi „Slovinci in 1848. leto“,

kako je leto svobode našlo Slovence skoraj popolnoma nepripravljene. A bil je tudi sicer položaj našega naroda ob uri probujenja in vstajenja silno neugoden. V kakšne sestavine se da razločiti tedanji položaj?

Profesor Apih je v imenovani knjigi zbral poglavitne momente.

„Pozno, pravi zgodovina, je Slovincem bila ura osvobojenja; nad tisoč let je bilo preteklo, kar so bili izgubili politično samostalnost. V teku tisočletja jih je bila zadela izguba za izgubo; sosedje so si prilastili polovico našega ozemlja; omejujejoč ozemlje, krčječ broj naroda so pa krčili nam tudi pogoje narodnega bitja, politične samostalnosti in samobitnega duševnega žitka. Od severa in juga, od iztoka in zahoda so nas dušili in tujčili ob straneh in v jedru. Kar nas je zbudilo 1848. leto, brojili smo k večjemu 1.3 milijona, pa še ta ostanek je bil razkosan in ohromljen.“

Ohromljen je bil naprej v socialnem oziru. Slovenci niso imeli več vseh stanov. Izgubili so bili najprej svoje narodno plemstvo. Današnji bi se utegnil kdo smehljati, da govorimo o plemstvu. Toda ne smehljaj bi se po pravici. Plemstvo je imelo v zgodovini narodov velikansk pomen. Imelo je velik pomen tudi v zgodovini našega naroda, žal da žalosten pomen, ker je bilo samo — tuje. Narod je bogatil s svojim delom in tlačanstvom plemstvo, to se pravi v naših razmerah — tujca. „Bogateč plemstvo, pravi Apih, je bil narod sam sebi škodljivec, pospešujoč lastno potujčevanje; koristi plemstva so bile koristi tuje narodnosti“. In ko je leto svobode razbilo predpravice plemstva, teh dragocenih predprav slovenski narod ni mogel podedovati, kakor so jih podedovali drugi narodi, ker slovenski narod ni imel svojega plemstva. Predpravice plemstva na slovenskem ozemlju je podedoval — nemški princip! Ker je bilo plemstvo iz večine nemško, se je smatralo in se še smatra nemštvo za zakonitega dediča! Slovenci tudi nismo imeli svojega meščanstva. Meščanstvo je bilo tuje po duhu, deloma tudi po krvi. Gospodovali so po naših mestih laški in nemški trgovci, in še tisti domačini, ki so se dvignili s svojim umom in trudom do bogastva, so se navadno potujčili. „Meščanstvo je bilo v narodnem oziru tuje in je potujčevalo tem uspešneje narod sam, čimbolj so mu rastle sile gmotne in duševne.“ (Str. 2—10).

Politično smo bili razkosani Slovenci v kronovine. Apih pravi (str. 23), da so že zemljepisne razmere slovenskih dežel v narodnem oziru „jako nesrečne“. Te dežele so odprte na vse strani tujstvu, a med seboj jih loči visoko gorovje z malo prelazi. „Zemljepisna enota pa ustvarja kulturno enoto.“ Da, ko bi se bilo Slovincem posrečilo l. 1848 ustvariti „Zedinjeno Slovenijo“! Čas je bil primeroma ugoden, a velik čas ni našel velikih mož, ali recimo rajši, da ne bomo delali prednikom krivice, zložnih mož!

In intelektualno? Svojega šolstva nismo imeli skoraj nič. Kar so storili duhovniki za narodno prosveto, to je bilo vse, a tudi ti niso mogli storiti mnogo. Ko je predrla ideja ljudskega šolstva, je pa že vladal v Avstriji sistem germanizacije! Dokler sploh po svetu ni bilo še šol v današnjem smislu, jih ni moglo biti tudi ne pri nas. Ko so pa nastale šole, so bile ponemčevavnice. To je naša žalostna usoda! Na slovenske gimnazije

niti misliti ni bilo. In na slovenščino po uradih? Učitelji in uradniki so se bali slovenščine, ker je sami niso znali! (Primeri Apih str. 218 in nasl.) Sploh je izrekel odličen odbornik tedanjega „Slovenskega društva“ žalostno izpoved: „Ako bi nam bila vlada vsilila popolno ravnopravnost, bili bi mi najbolj prestrašeni, ker ni bilo slovarjev in nihče ni znal slovenščine“. (Apih str. 138). Kar je bilo slovenskega duševnega kapitala — in kljub žalostni usodi je naš tlačanski narod redil mnogo velenadarjenih sinov — so ga nalagali v banke nemškega genija, v službo in slavo nemštvu!

Če zberemo vse te momente, se ne moremo čuditi, da nam je l. 1848 prineslo le malo! A kar je usodnejše, ta bilanca nam kaže, da tudi naša bodočnost ni posebno svetla.

Ti činitelji (socialni, politični, intelektualni) vplivajo drug na drugega; če je eden neugoden, tudi rezultat ne more biti ugoden. Malo je vredna in jako je negotova politična samostalnost, če pa je narod socialno zaslužjen in intelektualno zaostal. A zopet si je težko misliti socialno močan narod brez visoke intelektualne kulture. Dandanašnji celo ne! Res da dandanašnji v velikih kulturnih bojih med narodi veliko vlogo igra kapital. Toda kapital se zbira splošno vendar le tam, kjer je večja duševna moč, kjer je razsežnejša naobrazba. Odtod je jasno, kako silnega pomena je narodna naobrazba in kolikor naobrazba pospešuje šolstvo, kolikega pomena je n a r o d n o š o l s t v o! Naobražen narod se bo dvignil tudi socialno, a socialno močan narod si bo vedno znal pridobiti neko politično samostojnost.

Če po tem sodimo našo bodočnost, kaj naj rečemo? Poglejmo naše šolstvo in jasna nam bo naša bodočnost! Kje so naše šole? Ljudske šole so narodne, a še te ne povsod: Koliko borbe je že bilo na Koroškem za narodne šole, a zaman! Tam šola še vedno potujčuje narod in od leta do leta lahko zasledujemo, kako se dogledno krči število Slovencev, da, kako se vidno ože meje slovenstva! A kaj zmorejo same ljudske šole? Ljudska šola ne more dati vse tiste naobrazbe, ki je je treba v današnji socialno in politično tako razburkani dobi. A kje so naše s r e d n j e šole? Kje so slovenske gimnazije, slovenske realke? Kje so slovenske obrtne, kje slovenske trgovske šole? Sploh, kje so slovenske s t r o k o v n e šole? Kako naj se narod dvigne, če ni narodnega šolstva? Posamezni se pač povzpno, a njih naobrazba je prepojena s tujim duhom, in njih vpliv bo vedno bolj ali manj potujčevaven. Le poglejmo okrog sebe! Poglejte naše trgovce, obrtnike. Kako pa se izražajo, ko govore o svoji stroki? Po nemško; če pa hočejo govoriti po domače; pačijo naš jezik z grozovitimi germanizmi! In ali se je čuditi? Kako pa naj govore slovensko, če so vso strokovno naobrazbo prejeli v tujščini! Odtod je tudi tista prikazen, da naš kmet sploh ne loči več trgovca tujca od domačina. Saj oba enako govorita! Kmet pa za njima! Kako pa naj drugače imenuje vsako stvar, kakor pa jo imenuje učena nemška gospoda? Pojdite, poslušajte zidarje, mizarje, čevljarje, kako pa ti govore? Zopet tako! „Učeno“, kakor so se učili pri izučenih „mojstrih“ — to je, p o t u j e! In pa še učiti se nimajo kje, saj doma ni nobenih strokovnih šol, karkor jih imajo drugi narodi! Zato pa tudi povsod prevladujejo tuji obrtniki!

In naša univerza? Kaj je kulturni narod brez svoje univerze? In vendar nam je bila l. 1848 univerza bliže, kakor pa l. 1905! Take so naše razmere! Temna preteklost, temna bodočnost! In ko so že vse dejanske razmere, politične in socialne, od starine tako neugodne, tedaj je slovenska inteligenca še poleg tega sama tako neznansko neumna ali kaj, da tepta in tlači narodne sile! Komaj se je začel narod nekoliko zavedati, da je treba za narodni obstoj nekaj več kakor kak sokolski „Živijo!“; da je treba izobrazbe, da je treba socialne, gospodarske, politične naobrazbe; komaj je torej začel snovati izobraževalna društva, strokovna društva; komaj je začel zahtevati strokovnih kurzov, strokovnih šol — tedaj se je dvignila proti njemu inteligenca, ki menda nima drugega posla, kakor da golči o klerikalnem zmaju, hujska vlado zoper ljudstvo in se politično veže s tujci! Žalostna nam usoda! Vlada pa gleda to notranjo razcepljenost ter se nam smeje v brk. Kaj čuda, da nam ne da univerze, saj narodu ne da niti srednjih šol, saj nam ne da niti narodnih strokovnih šol, saj nam ne da povsod niti pravih ljudskih šol? In še nam jih ne bo dala, dokler ji bodo tako zvesto hlapčevali naši liberalci!

Našo šolstvo — naša bodočnost! A zaman pričakujemo, da bi se okrepilo in dvignilo narodno šolstvo, dokler bo tlačani izdajski liberalizem tujstvu!

## K razvoju biološkega pouka.

„Ej, prosim vas, s to biološko metodo! Preživela se bo kakor vsaka druga! pred nekaj leti so nam trobili povsod le Jungeja, zdaj pa spet nekaj novega. Če bomo sledili vsem novotarijam, pridemo do srečnega zaključka, da naši otroci še čitati ne bodo več znali.“

Te besede so mi prišle na uho. Ali so upravičene? Ali je biološki pouk res le novotarija, ki se bo sčasoma preživela? Ali je to samovoljna igrača metodikov, ki jo smemo lahkovestno prezirati?

Poglejmo! Kaj je bistvo biološkega pouka in kateri razlogi nas nagibljejo ga uvesti v našo šolo?

Pojem biološkega pouka nam razlaga grška beseda „βίος“ — življenje. Biološki pouk je torej nauk o življenju. Biološke znanosti so one, ki se pečajo z živimi bitji, torej v prirodoznanosti živalstvo in rastlinstvo. Pouk pa, ki se v prvi vrsti ozira na življenje prirodoznanstvenih predmetov, ki po njem izkuša razumevati vstroj posameznih organov je biološki pouk. (Nazivljejo ga tudi — biološka metoda prirodoznanstvenega pouka. Prof. Rimmer iz Dunaja. Nova Mesta pa imenuje izraz biološka metoda — „ein Unding“. — „Über elementaren Unterricht in der Biologie“.)

Zakaj ga ne smemo prezirati?

Vsak večji pokret v metodi in šolstvu je navadno nekaka posledica znanstvenih pridobitev, sad mnogoletnega razmišljanja učenjakov, ki so posameznim vedam posvetili vse svoje duševne sile. Njih spoznanja in učene

pridobitve ne vplivajo le na najvišje kroge znanosti, ampak razširjajo se kakor valčki vedno dalje in dalje, dotlej da ne pridejo do skrajne meje, do ljudske šole. Priti morajo do tja, kjer jim je pripravljen prostor, da tamkaj povzročijo novo gibanje, nov pokret. To je omika duhá, izhajajoča iz posameznih veleumov, ki slednjič odmeva celó v pouku ljudske šole. Tako ima n. pr. dandanes učenec ljudske šole že pravilnejše pojme o gibanju zemlje, o gromu in blisku, o toči i. t. d. kakor pred časi njih učitelji sami. Šolski pouk je torej vedno sledil znanostnim pridobitvam in s tem pripravljaj naobrazbi pot do najširših slojev.

In vprav biološki pouk je imenitna pridobitev prirodopisne znanosti. Ta je v zadnjem stoletju dosegla uspehe, o katerih prej nihče slutil ni. Prav zato je tudi kongres prirodoslovcev v Hamburgu l. 1902. zahteval, naj se biološki pouk uvede v vseh šolah. To zahtevo je podpiral s celo vrsto tehtnih razlogov. Značilna je ta zahteva kot izraz znanostnega prepričanja kompetentnih prirodoslovcev.

Poučno je, če si nekoliko ogledamo razvoj prirodopisja, kajti tedaj bomo cenili moderne struje tem bolj. Kolik je razloček med njimi in prvimi pojavi prirodopisne vede! V srednjem veku so bili veljavni v prirodopisju staroveški nazori. Prirode namreč niso proučevali iz nje same — temveč po knjigah slavnih učenih mož. Tako se opira še v 13. stoletju Konrad Gestner na Aristotela, Plinija in Zoroastra, ko nam pripoveduje čudovite posebnosti raznih živalij. Koliko znanstvene vrednosti je v njih, nam kaže sledeči zgled iz njegovega spisa o netopirju.

„Netopirju so zoperni javorovi listi. To porabi čaplja, da s temi listi obvaruje svoje gnezdo netopirjevega obiska, ki bi ji skazil jajca. Prav tako položi mačka netopirjevo srce med svoje mladiče, da jih varuje nadležnih mravelj“, i. t. d.<sup>1)</sup>

Z nekako tesnosrčnostjo so se učenjaki iste dobe ogibali preiskovanju narave in ta smer je vladala še stoletja naprej.

Še le ženijalnemu Švedu, Karotu Liné-ju, se je leta 1758. posrečilo, vrediti vso ogromno prirodopisno snov. Izločil je iz nje vse, kar je bilo bajnega in pravljичnega ter tako očiščeno snov razvrstil po določenem sistemu. Ta je bistveno veljaven še dandanes. Vsaki posamezni stvarci je bilo natančno določeno njeno mesto. Treba je bilo torej poznati jo prav natanko. To spoznanje nam je nudil opis njenih značilnih lastnosti. Izključiti je moral vsako pomoto. Bili so ti popisi kratki, suhoparni; kar v točkah so naštevati najvažnejše znake, a zadostovali so.

S tem je bila vstvarjena podlaga popisovanju prirodopisnih predmetov, ki je potem več kot stoletje nadvladovalo vso prirodopisno znanost, ves prirodopisni pouk.

Popisovanje, razločevanje in potem uvrščevanje v dotični sistem, to je moral znati mali kot veliki učenec. Primerjalo bi se lahko tako priučevanje prirode zemljepisnemu pouku, ki nam narekuje le imena mest, dežel, rek in gor, njih razsežnost in višino. Sličen je slovniškemu pouku, kateremu

<sup>1)</sup> Schmeil, Reformbestrebungen auf dem Gebiete des naturgesch. Unterrichts.

zadostuje znanje pravil, ali zgodovini, kateri zadošča suhoparno naštevanje posameznih dogodkov in letnic. Kakor se po takem proučevanju razumu ne odpré ne zgodovina, ne zemljepisje niti bistvo jezikovnih posebnosti — tako se vsled suhoparnega popisovanja in razvrščevanja ni moči poučiti o bistvu narave in njenem življenju. — V vseh naštetih strokah se so že davno krenili na nova pota, primerna njihovemu bistvu. Prav taka pot se je jela odpirati prirodopisju z biološkim poukom.

Biološko naziranje narave ni sicer novo, kakor bi se morda lahko sklepalo, ker se še le zdaj sliši in piše o njem. Že duhoviti Sprengel je l. 1793. izdal knjigo „Das neuentdeckte Geheimnis der Natur in Bau und der Befruchtung der Blumen“, ki je spisana v biološkem smislu. Ali to delo so prezirali ali pozabili nad 70 let — in zdaj še-le cenijo njegovo izredno vrednost. V zmislu preobrata je nadalje že skoro pred stoletjem deloval Francoz Cuvier. Tako čitamo v njegovi knjigi<sup>1)</sup>: „Če se ropna žival more preživljati s svežim mesom, mora biti njeno zobovje prirejeno za raztrganje živega plena.“ „Ker roparice lové svoj plen ter ga ugrabijo silovitim skokom, morajo biti vsi organi gibanja močni in vstrajni. Podplati so pridvigneni ter se spredaj le z majhnim delom plesna dotikajo zemlje. To pospešuje naglo hojo i. t. d.

Ta učenjaka sta povzročila živahen pokret v biološki znanosti. Popisovanje in sistematika nista več zadostovala. Pričelo se je vsestransko preiskovanje prirodopisnih predmetov. Medsebojna odvisnost organov in življenja je začela zanimati duhove. Razvoj celega bitja se je zasledoval. Da, prišli so tako daleč, da so izkušali dognati razvoj sedanjih živalskih vrst iz prejšnjih, že zdavna izumrlih. Slednjič so še priklopili vzvišeno človeško bitje kot najzadnji, najbolj razviti član one vrste, ki se je baje pričela pred nedogledno vrsto let s prvo organsko prvino. In ta atom je imel neki v sebi toliko razvojne moči, da so se iz njega razvijale rastline, živali s toli diferenciranimi organi! Ta-le Darwinov nauk in ž njim descendenčna teorija je dokaj razbijala duhove. A obrodila kljubu vsem zmotam sad — namreč temeljito raziskovanje ne le žive prirode temveč tudi že zdavne izumrle. Paleontologija (nauk o zemeljskih plasteh) se je razvila do posebna znanstvene stroke prirodopisja. Tako je vsa prirodoslovna veda postala eksaktna veda, sloneča na eksperimentu in strogo logiškem raziskovanju kakor fizika in kemija.

In to logiško raziskovanje se ne ozira le na živalstvo, temveč tudi na rastlinstvo. Tako piše Kerner — Marilaun l. 1896.: „Ne zadostuje nam več označiti le, kako se razvijajo posamezni deli rastline; kako kažejo po nekaterih delih bujno rast — v drugih pa nazadujejo, zaostajajo in so slednjič krnjaste. Ni brezpomembna ne smer, ne debelost ali oblika korenine, ne krog, ne lega in ne žilno razpletje listov, ne osnova in barva cvetov, kakor tudi ne oblika semen in plodov. Da, vsaki trn, sleherna ščetinica ali dlačica ima svojo nalogo, svoj pomen za rastlino. — Za stališče prirodoslovne vede je merodajen Humboltov izrek: Der Reichtum der Naturwissenschaften besteht nicht mehr in der Fülle sondern in der Verkettung der Tatsachen.

<sup>1)</sup> Recherches sur les ossments fossiles, 1834.

In šola! Ali je v svoji metodi vedi sledila? Dotlej, da se ideje niso utrdile, hodila je po stari poti popisovanja in razvrščevanja v zistemu. To je trajalo dolgo časa! Sicer so nekaterniki poizkušali, pripraviti metodiški preobrat, a posrečilo se je to še je Frideriku Jungeju. Njegova knjiga „Der Dorfteich“ 1885. je zbudila občno pozornost. V njej je pokazal nova pota, po katerih se je gibal prirodopisni pouk zadnja desetletja. Pouk o življenjskih skupinah, izvajanje prirod. zakonov (takozvanih Jungejevih zakonov) in biološko naziranje narave so tri najvažnejše zahteve Jungejeve. Osobito prvi dve sta značilni zanj, kakor tudi njegovo popolno preziranje sistematike. V tem je šel predaleč.

Zanimivo je, da je tolikanj slavljene Dittes strastno pobijal Jungejeve nazore. In vendar je bil Junge prvi mož, ki je uspešno in ženijalno osvetlil starokopitno postopanje, ter biološkemu pouku uglasil pot v naše šole. Dasitudi ni zahteval izključno biološkega pouka, je vsekako odprl pot, po kateri hodijo metodiki, ki gledajo na pridobitve vede in zajedno na razvoj šolskega pouka.

Ali je torej biološki pouk le samovoljna igrača, ki jo smemo prezirati? Ne! Posledica je znanstvenega pokreta v prirodopisju. In ker je naloga šole, da se ohrani kolikor mogoče na višku časa in napreduje če tudi le počasi z znanstvenimi pridobitvami, treba je, da biološki pouk marljivo preučujemo in ga uvedemo v naše šole. S.

---

## Kratka katehetika s praktičnimi pojasnili.

### § 15. Učna pot.

Kakor za vsako pot, je tudi za učno pot glavno vprašanje: od kod? in kam? Odgovor je tu: ali od celote do delov ali pa od delov do celote. V prvem slučaju razkrojimo celoto v posamezne dele, ki si jih natančneje ogledamo; v drugem pa najprej opazujemo dele in jih končno združimo v celoto. Tako nastane analitična in sintetična učna pot. Ako se oziramo še na to, kako so posamični deli nastali in se razvijali, zovemo tako učno pot tudi *genetično*.

Paziti je pa še na to, ali nam je deliti rečno (fizično ali moralno) celoto, ali pa logično (pojmovno) celoto.

1. Rečna analiza razdrobi celoto v bistvene dele, da jih otroci nanovo spoznavajo, ali pa natančneje umevajo, ako so jim že odprej ponekoliko znani; konča se s sintezo, ki spoznane dele zopet združi v celoto. — Realna sinteza pa najprej obravnava dele in, ko so otrokom jasni, jih združi v celoto; konča se tudi lahko z analizo, ako otroci ponavljaje opišejo celoto po njenih delih. V katekizmu se more redkokrat rabiti realna analiza in sinteza, in sicer analiza, ako je otrokom bolj znana celota, sinteza pa takrat, če so jim deli bolj znani.

Zgledi: a) Analiza n. pr. vpraša: „Iz koliko delov sestoji človek“. (Iz duše in telesa V duši delujejo razne moči: razum, volja itd. Telo pa ima glavo, roke, noge itd. — Sin-



teza pa nastopi obratno pot, n. pr.: Kako je Bog ustvaril človeka? Iz česa mu je naredil telo? Kaj je imelo to telo? Ali je že živel? Kaj mu je vdihnil Bog, da je živel? „Iz česa je (torej) človek?“ (Vpr. 90.)

b) Resnico: Jezus Kristus je Bog in človek skupaj (Vpr. 115) bi analitično obravnavali, n. pr. tako-le: Najprej se pové katekizmovno besedilo, potem pa razkroji: Kaj moramo torej verovati o Jezusu Kristusu? Verovati moramo, da je Jezus Kristus 1. pravi Bog in 2. pravi človek. — Jezus Kristus je pravi Bog, ima božjo naravo v vsej popolnosti: Jezus je tako Bog, kakor je Oče Bog; on je tako Bog, kakor je Sv. Duh Bog; iste božje lastnosti, ki jih ima Bog Oče in Sveti Duh, ima vse tudi Jezus Kristus, je torej pravi Bog. To je Jezus Kristus mnogovrstno izkazal v življenju: s čudeži, da je vse-mogočen; s prerokovanjem, da je vseveden, itd. — Pa Jezus Kristus je tudi človek, ima tudi človeško naravo: vzprejel je telo, kakor imamo mi telo; vzprejel je dušo, kakor imamo mi dušo. To se je neprenehoma kazalo v njegovem življenju: človeško telo potrebuje jedi, pijače, počitka, spanja itd.; Jezus je jedel, n. pr. pri zadnji večerji; je bil žejen na križu; je počival pri Jakobovem vodnjaku, ker je bil truden od dela in potovanja; je spal v čolnihu itd. Človeška duša je žalostna in vesela, se boji, ima sočutje itd.: Jezus je pel pri zadnji večerji zahvalnico; ob Lazarjevem grobu se je jokal; na Oljski gori je bil žalosten do smrti; mati najmskega mladeniča se mu je smilila itd. Jezus Kristus je pravi človek. — Jezus Kristus je Bog in človek skupaj: predno se je včlovečil, je bil samo Bog in sicer od vekomaj kakor Bog Oče in Sveti Duh. Ko se je pa včlovečil, je bil pa še tudi človek obenem, pa tako, da se nista nikdar več ločila v njem božja in človeška narava, — ves čas je bil Bog in človek skupaj: kot malo Detece v betlehemskega jasliah — Bog in človek skupaj! ob ubegu v Egipt — Bog in človek skupaj! v delavnici Nazaretski — Bog in človek skupaj! v javnem delovanju — Bog in človek skupaj! v trpljenju in smrti — Bog in človek skupaj! še njegovo mrtvo truplo je bilo — božje telo, in njegov grob — božji grob! Bog in človek skupaj ob vstajenju, vnebohodu, ob desnici Boga Očeta vekomaj! Bog in človek skupaj v presv. Rešnjem Telesu! Zdaj se kaj lahko povzame še Vpr. 116. in 117., in primerna uporaba se zasnuje sama ob sebi. (Cf. L. Wiedemayr str. 114.)<sup>1)</sup>

Sintetično pa bi se obravnavalo isto vprašanje na podlagi primerne dogodka iz Kristusovega življenja. Katehet Stieglitz<sup>2)</sup> si je v to svrhu odbral čudež na morju, ko je Jezus umiril vihar. Dr. Meunier<sup>3)</sup> pa si je odbral dogodbo: Jezus na Oljski gori. Najprej pové dogodbo, potem pa izvaja nekako tako-le; „Mislite si, otroci, da bi bili tudi vi takrat zraven na Oljski gori in bi bili natanko opazovali, kaj se godi z Jezusom. Kaj vidite? Jezus gre na Oljsko goro, govori z apostoli, moli k svojemu nebeškemu Očetu, poklekne, se skloni do tal, obledi, se trese in poti krvav pot. Je-li to storil z dušo ali s telesom? S telesom; Jezus ima torej telo, kakor mi. Pa pri Gospodu opazujemo še mnogo drugega: užalosti se in se začne bati in tresti ob misli na svoje prebitko trpljenje, ki ga čaka. S čim je bil žalosten? Ali tudi s telesom? Žalost in skrb in bojazen, če je velika, se sicer razodeva tudi na telesu, a svoj pravi sedež ima pa v duši. Da je Jezus na duši to trpel, pove sam: „Moja duša je žalostna do smrti“. Kristus torej ni imel le človeškega človeškega telesa, marveč tudi človeško dušo, prav tako, kakor mi. Imel je razum, s katerim je mogel misliti; spomin, s katerim se je mogel spominjati tega, kar je doživel; imel je srce, s katerim je čutil žalost in veselje, s katerim je mogel ljubiti in sovražiti, upati in se bati; imel je človeško voljo, s katero se je mogel prosto odločevati. Saj je to sam priznal v molitvi: „Oče, ne kakor jaz hočem, marveč kakor ti hočeš!“ Jezus Kristus je torej imel kakor vsak človek dušo in telo, ki sta bila v njem združena v eno človeško naravo.

Ako pa Jezusa na Oljski gori natančneje opazujemo in se spominjamo vsega, kar je tu delal in govoril, boste pač opazili tudi še kaj takega, kar se ne more pripisovati ne njegovemu telesu in ne njegovi duši. Pri zadnji večerji je bil v obednici napovedal: „Eden

<sup>1)</sup> Glavna pot je tu realna analiza, v podrobnosti pa je logična sinteza.

<sup>2)</sup> Angeführte Katechesen über die kathol. Glaubenslehre. Str. 156.

<sup>3)</sup> Die Lehrmethode im Katechismus-Unterricht 15.

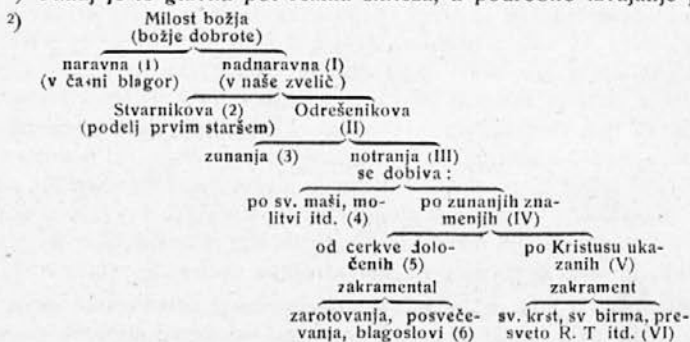
„zmed vas me bo izdal“. In zdaj na Oljski gori reče učencem: „Vstanite, izhajalec se bliža.“<sup>1)</sup> Od kod je vedel, da ga bode Juda izdal, saj nesrečni apostol ni nikomur razodel, kaj misli storiti, razun sovražnikom — na skrivnem? in kako je mogel vedeti, da je že blizu, dasi ga še ni mogel nihče ozapiti? Jezus vidi vse, naj bo še tako skrito, vidi tudi najskrivnejše misli in želje človekove; ne vé le tega, kar je že bilo in kar je, marveč mu je odkrita tudi vsa prihodnost, vé za vsakega človeka, kdaj, kje in kaj namerava storiti. Ali je mogel Jezus to vedeti le kot človek? To more vedeti edino le Bog, ker je vseveden. Kaj je torej Jezus? Jezus Kristus je pravi Bog. (Tukaj bi se lahko opozorilo, da je Jezus v s e m o g o č e n, ker je Malhu zacelil uho in ker so sovražniki strahoma pred njim na tla popadali.) A v Bogu so tri osebe: katera izmed teh treh je Kristus? To lahko razvidimo iz njegove molitve: „Oče, ako je mogoče itd.“ Ako imenuje Jezus Boga svojega Očeta, kaj je torej on sam? Sin božji, t. j. druga božja oseba. Razvideli smo torej, da sta v Kristusu dve naravi, božja narava, ker je Bog, in človeška, ker je človek. Razvideli smo pa tudi, da sta v Kristusu obe naravi tesno združeni v eno osebo: nista bila namreč dva Kristusa, kot človek posebej in kot Bog posebej, marveč bil je Bog in človek skupaj, isti Kristus je opravljal človeška dela, isti Kristus je izvrševal božja dela. — Tako pa ni bilo od vekomaj; Bog je bil pač od vekomaj, a človek je še-le postal pred 1900. leti, torej v času. Kaj pa se to pravi, človek je postal? Ni nehal biti Bog, marveč je ostal božji sin in je bil poleg tega tudi človek. Tako je Jezus Kristus „Bog in človek skupaj“. Bog je bil od vekomaj in si je v času privzel tudi človeško naravo, t. j. dušo in telo, ter se je tako včlovečil.<sup>2)</sup>

c) Analiza: V višjih razredih pokaže katehet ves zemljevid Svete dežele ter našteva in kaže posamezne imenitnejše kraje. Sintetičnim potom pa v nižjih razredih polagoma gradi z otroci ta zemljevid. Najprej jim začrta Jeruzalem, potlej v primerni razdalji Betlehem, Nazaret, Kana, Kafarnaum, Genezareško jezero, Jordan itd.

č) (Razdelitev društvene ali moralne celote, n. pr. vpr. 203—205.) Analiza: Papež, kardinali, nadškofje, škofje, dekani, župniki, kaplani, verniki. — Sinteza: Otroci v šoli, vsa župnija z domačo duhovščino, domači dekanat, vsi dekanati domače škofije, vse škofije (s korarji) iste nadškofije, vse nadškofije s papežem (in kardinali) na čelu.

2. Logična sinteza in analiza se pa drugače uporablja. Tukaj je namreč delitev in združitvev pojmov. Delijo se višji pojmi v nižje in najnižji v zunanje posameznosti (konkretne pojave), rodovi se dele v vrste in posamezna bitja (individua), pravila se kažejo na zgledih, zakoni se izvajajo iz posameznih pojavov, na posledicah se spoznavajo vzroki.<sup>2)</sup>

1) Tukaj je le glavna pot realna sinteza, a podrobno izvajanje je logična analiza.



N. pr. a) vpr. 508: Milost je notranji (III), nadnaraven (I) dar, ki ga nam Bog podari z avoljo zasluženja Jezusa Kristusa (II), da se moremo zveličati (I). — Analiza odstranja: 1, 2, 3. — Sinteza prideva: I, II, III, b) Vpr. 523: Zakrament je vidno in podelilno znamenje (IV) nevidne milosti (I—III kot že znano), postavljeno od Jezusa Kristusa v naše posvečenje (V). — Analiza odstranja: 4, 5 in 6. — Sinteza privzema: IV, V in posameznosti VI. c) Slično: vpr. 745 o zakramentalih.

Logična analiza je pot od zunanosti do notranjega bistva, od posameznosti do splošnosti, od zgljedov do pravil, od pojavov do zakonov, od posledic do ovzroka; torej se vobče postopa od konkretnega do abstraktnega. Nasprotna pot pa se imenuje logična sinteza. Analiza se tudi imenuje indukcija, sinteza pa dedukcija.

Do novejšega časa se katehitiške knjige v imenovanju niso ozirale na razloček realne in logične analize in sinteze ter so vobče imenovalle analizo razkrojitev in razlago teksta, sintezo pa pojasnitev posameznih delov in njih združitvev v katekizmov tekst. Nekateri še zdaj nada ljujejo tako; vsled nasveta dvornega svetnika Willmanna pa se čimdalje bolj poprijemljejo tu označenega imenovanja, ki ima že v Aristotelu svojega zastopnika. Torej je treba paziti ob čitanju metodičnih knjig, da si ne mislimo ravno nasprotnega.

Zgledi a) Definicija: *Kaj je zakrament?* bi se po analizi pojasnila tako, da katehet opozori najprej na nekatere konkretne reči pri deljenju sv. zakramentov, ki so že otrokom znane, n. pr., kaj so že opazovali pri krščevanju, birmovanju itd. Pri sv. krstu oblije mašnik otroku glavo z vodo in hkrati izreče besede: „Krstim te v imenu Očeta itd.“ To oblivanje pomeni, da je otrok omit ali očiščen, ne na telesu, marveč na duši. Zakaj pa ni duša pred krstom čista?... Oblivanje z vodo pomeni torej dušno očiščenje ali milost sv. krsta, zato ga imenujemo znamenje. Pa to znamenje ne pomeni le milosti božje, marveč jo tudi podeli, zato ga imenujemo tudi podelilno znamenje. Kaj se torej vidi pri sv. krstu? Kaj se sliši? Kaj se podeli duši? Zato pravimo: vidno in podelilno znamenje. Kakšen dar božji smo imenovali milost? (Notranji.) Ali se more videti? Kako se torej imenuje? (Nevidna.) Kdo je ukazal deliti sv. krst? itd. Enako se izvaja pri sv. birmi ter končno pristavi, da se slično opazuje tudi pri vseh drugih zakramentih. Vsak zakrament je vidno in podelilno znamenje... Tako deliti milost, je ukazal Kristus... (Cf. str. 52.)

Po sintetični poti pa bi se sestavila ta definicija nekako tako-le. *Zakrament je vidno in podelilno znamenje nevidne milosti, postavljeno od Jezusa Kristusa v naše posvečenje.* „Zakrament“ je latinska beseda in pomeni nekaj skrivnostnega in svetega. In res so zakramenti zelo skrivnostna in sveta opravila, ker nam sv. cerkev po njih deli na skrivnostan način milosti, ki jih je Jezus zaslužil na križu. (Večkrat se čita: svetotajstva). — *Vidno znamenje nevidne milosti.* Pri vsakem zakramentu se godi nekaj zunaj, kar je mogoče videti ali opaziti, in nekaj znotraj, v duši, česar ni mogoče videti. To, kar se godi zunaj, imenujemo zunanje znamenje; kar pa se zgodi na duši, imenujemo notranjo milost. Pri sv. krstu, n. pr., kaj stori mašnik... In kaj reče med oblivanjem?... To je torej zunanje znamenje. Kaj se zgodi znotraj? Duša postane čista, sveta. To je notranja milost. Tako je pri vsakem zakramentu nekaj zunanjega (vidnega) in nekaj notranjega (nevidnega). — *Podelilno znamenje.* Znamenje je pa lahko dvojno: tako, da le kaj pomeni, n. pr. dim, ki se vali iz dimnika, pomeni le, da v peči gori, pa ne zažge ognja; ali pa tako, da tudi kaj naredi, n. pr. temán oblak je znamenje dežja, in če res začne dežiti, ravno oblak stori ali dá dež; ali ko solnce vzhaja, je to znamenje, da se je zdanilo, a jutranje solnce ne pomeni le dneva, marveč ga tudi naredi. Zakramenti so tudi taka znamenja, ki niso le zunanja podoba notranje milosti, marveč podelé milost n. pr. pri sv. krstu ravno oblivanje z vodo in izgovarjanje besedi: „Krstim te...“ dodeli duši milost sv. krsta. In enako je tudi pri drugih zakramentih. Zato ne rečemo samo: *vidno* znamenje, marveč: *vidno in podelilno* znamenje. — *Postavljeno od Jezusa Kristusa v naše posvečenje.* Jezus sam je ukazal tako deliti po sv. zakramentih milosti, ki jih je zaslužil na križu. Ali ni tudi zunanje znamenje, ako mašnik po pridigi ljudi prekriža in izreče blagoslov nad njimi? (Tudi). Pa zakaj ni zakrament? Jezus ni postavil tega, ampak je uvedla sv. cerkev. (Katehet utegne še razjasniti, zakaj si je Jezus odbral ravno ta način za delitev svojih milosti. Dobrotnik lahko deli darove sam ali pa po svojih služabnikih, in sicer na tak način, kakor sam hoče. Za nas je zelo koristno, da jih hoče deliti po vidnih znamenjih...)

b) Po genetični poti bi se n. pr. izvajala definicija: *Kaj je katoliška cerkev?* (Na podlagi vpr. 196.) Ko je bil Jezus trideset let star, je začel učiti. Obhodil je vso svojo domačo deželo... Povsod učil... Tri leta se trudil... Pri mnogih je bilo zastoj. Veliko

pa jih je verovalo v Jezusa in so zvesto hodili za njim. Bili so kakor poslušne ovčice, on pa je bil njih dobri pastir. To je bil prvi začetek cerkve; tako je bilo vsajeno ono drevesce, ki zdaj razteza svoje mogočne veje čez ves zemeljski krog: *Zbiral je vernike krog sebe.* — Jezus pa ni mogel vedno ostati pri svoji čedi; hotel se je zopet vrniti k svojemu Očetu v nebesa. In vendar je imela njegova cerkev ostati do konca sveta. Zato si je izmed svojih najzvestejših in najbolj gorečih učencev izbral 12 apostolov. Ti so bili zmiraj pri njem, so videli vse, kar je delal, in slišali vse, kar je učil. Po njegovi smrti naj bi bili oni pastirji njegovi čredi: v njegovem imenu naj bi učili, kar jih je bil on naučil, v njegovem imenu naj bi delili njegove zakramente, v njegovem imenu opravljali daritev nove zaveze — sveto mašo, v njegovem imenu vodili ali vladali njegove vernike; ali da vam povem to z bolj učenimi besedami: Jezus jim je izročil svojo trojno službo — učeniško, duhovniško in kraljevsko. Pomnite torej: Izmed njih (vernikov) si je izbral dvanajst apostolov in jim izročil trojno svojo službo: učeniško, duhovniško in kraljevsko. (Ponovi še prvo.)

Tako je bilo vse lepo pripravljeno. Pa Jezus je poznal slabost svojih apostolov in vedel, da še niso sposobni za toliko nalogo. Zato jim je ukazal, da naj še le potlej gredo po svetu oznanovat njegov nauk in deliti njegove milosti, ko jim bo poslal sv. Duha. Prišel je prvi binkoštni praznik po Jezusovem vnebohodu, in apostoli so prejeli sv. Duha<sup>1)</sup>. Takoj so začeli oznanovati Jezusov nauk in deliti sv. zakramente. Prvi je nastopil sv. Peter v Jeruzalemu . . . . Še tisti dan je prejelo 3000 vernikov sv. krst. Ti so bili prvi kristjani — jako dobri ljudje. Sv. pismo jih hvali: „Vsi so bili enega duha in enega srca, in vse, kar so imeli, je bilo vseh,“ itd. — Kakor sv. Peter, enako so delali tudi drugi apostoli. Razšli so se na vse strani in po raznih krajih oznanovali sv. evangelij ter krstili one, ki so verovali in obljubili, da hočejo tako živeti, kakor je učil Jezus. Le ti so se nekako ločili od drugih in se tesno družili med seboj, bili so družba zase. In predno so šli apostoli dalje v druge kraje, so tem krščanskim družbam (s poklado rok) posvetili škofov in mašnikov, da bi jih kot njih namestniki učili in vodili po pravi poti za Kristusom v večno življenje. Ti apostolski namestniki so pa pred svojo smrtjo posvetili novih namestnikov, da bi nadaljevali njih božje delo.

Apostolsko delo je bilo pa zelo uspešno: v kratkem času je nastalo veliko krščanskih družin ali občin. Da bi se pa povsod ohranila edinost med njimi (= da bi povsod učili pravi Jezusov nauk in povsod prav delili Jezusove sv. zakramente), je bilo treba skupnega voditelja ali načelnika, saj ne more obstati nobena družba brez načelnika, nobena družina brez gospodarja, nobena čreda brez pastirja. Vsevedni Jezus je to pač najbolje izprevidel: zato je postavil mesto sebe apostola Petra za vidnega poglavarja svete cerkve, sam pa je ostal njen nevidni poglavar. (Ponovi sedaj vse „Kako je ustanovil Jezus Kristus sveto cerkev?“)

Še nekaj žalostnega vam moram pristaviti, ni je namreč sreče brez nesreče. Kakor se je v častitem apostolskem zboru našel izdajalec Juda — enako so v poznejših časih nadlegovali sv. cerkev nezvesti sinovi krivoverci, ki niso verovali in učili istih nauk, kot jih je učil Jezus, in niso delili in prejemale vseh sedem zakramentov, ki jih je nam postavil Jezus Kristus. Kaj je hotela sv. cerkev z njimi? Izobčila je nje in njih prvržence. Torej jih moramo tudi mi izločiti in si zapomniti, da so v katoliški cerkvi le samo pravoverni kristjani, ki verujejo iste nauke, prejemajo iste zakramente.

<sup>1)</sup> Stieglitz uporablja ob tem prehodu prelepo primero: „Cerkve pa zdaj še ni bila gotova. Bila je še mrtva cerkev; ni imela še pravega življenja. Ko je Bog stvaril prvega človeka, je naredil telo iz prsti. Pa telo je bilo še brez življenja; oči niso gledale, ušesa niso slišale, usta niso govorila, srce ni bilo. Zdaj mu je vdihnil življenje, dal mu neumrljivo dušo; tako je bil človek živo bitje. Enako se je godilo tudi s cerkvijo. Bila je še brez življenja. Kar pride binkoštni praznik in Sveti Duh zažari v ognjenih jezikih nad apostoli in vdihne Cerkvi dih življenja. Zdaj se odpró usta apostolov ter začno oznanovati Kristusa Krizanega; odpró se srca Judov, in 3000 se jih dá en dan krstiti. Zdaj je bilo izgotovljeno božje delo, sv. cerkev. Binkoštni praznik je rojstveni dan Cerkve Kristusove.“

Zdaj boste pa že popolnoma razumeli vprašanje: *Kaj je katoliška cerkev?* in znali za mano ponoviti: *Katoliška cerkev je vidna družba* itd.

Tudi pri besedni razlagi se lahko postopa analitično ali pa sintetično.

N. pr. Trojni pomen, ki ga ima beseda „cerkev“ bi katehet analitično razložil tako-le: Pazite, otroci; povem vam tri stavke: 1. V cerkvi se moramo spodobno vesti. 2. Mi smo otroci katoliške cerkve. 3. Cerkev nam prepoveduje, v petek uživati mesne jedi. — Ponovi mi te tri stavke. Katera beseda se ponavlja v vseh treh stavkih? (Beseda „cerkev“.) Kaj pomeni beseda cerkev v prvem stavku? (Hišo božjo.) Kaj v drugem stavku? (Vidno družbo vseh pravovernih kristjanov na zemlji.) Kaj v tretjem stavku? (Papeža in škofo, t. j. učečo cerkev): Vidite torej, da beseda cerkev ne pomeni vselej iste reči, marveč tri popolnoma različne reči; katere? povej mi še enkrat vse tri po vrsti. — Sintetično pa bi se najprej splošno pojasnil trojni pomen te besede, potem nazorno razkazal v treh stavkih. (Dr. Meunier.)

3. Obe učni poti imata vsaka svojo prednost; torej ne sme katehet nobene zavreči, pa tudi nobene ne izključno rabiti. Prednost (log.) analitične poti je zlasti v tem, da v večji meri vzbuja in ohranja pazljivost učencev in da pospešuje njih sodelovanje ter tako temeljitejšo umevanje. — Prednost sintetične učne poti se pa kaže v tem, da je prvič dokaj krajša in lažja, da drugič lahko rabi razna konkretna pojasnila za isti pojem, na analitični poti pa je že dovolj opravka z glavnim pojasnilom (povestjo), iz katerega izvaja pojme.

Glede na uporabo obojne poti imamo za verouk dvojno pravilo: 1. Sintetična učna pot je možna v vseh slučajih, o analitični se to do zdaj še ni izkazalo; 2. Obe mora katehet rabiti, zdaj to zdaj ono. Odloči naj se v posameznih slučajih za ono učno pot, po kateri najprej in najgotoveje doseže svoj namen. To pa je odvisno od treh momentov:

#### a) Od lastnosti predmeta.

Pri resnicah n. pr., katerih posamezni deli se otrokom prav lahko pojasnijo z besedno razlago ali s kako primero, in bi bil obširen nazorni aparat popolnoma nepotreben, je pač sintetična pot najkrajša pot. Ni torej modro, ako se n. pr. za vprašanje (456): „Kdo laže?“ uporablja dolga in zapletena zgodba o Namanu in njegovem lažnivem hlapcu Gieziju ter iz nje abstrahira otrokom že dovolj znano reč: laž.

Drugače pa je, kadar mora katehet razlagati nadčutne, otroškemu obzorju in umevanju zelo oddaljene pojme. Tedaj pa se ne more in ne sme izogibati analitične učne poti.

#### b) Od možnosti in šolske izobraženosti učencev.

Čim manj so učenci vajeni misliti, tem težje umevajo abstraktne pojme in resnice. Zato ima v prvih (4) šolskih letih prednost analitična pot, v višjih razredih pa je sintetična obravnava tudi uspešna. Sploh velja pravilo: prva obravnava, posebno če je pojem po večini znakov neznan, naj se vrši analitično; ob ponavljanju že v prejšnjem času obravnavanih resnic, ali pa tudi ob prvi obravnavi takih pojmov, katerih posamezni znaki (delni pojmi) so večinoma iz otroške izkušnje že znani, zadostuje sintetični pouk, ker je tu treba znanje le bolj razbistriiti in utrditi.

#### c) Od posebnega značaja katehetovega.

Učiteljem, ki so živahne fantazije, že po naravi bolj ugaja analitična pot, če bi se je tudi ne bili učili; oni pa, ki so spretni misleci, si upajo sintetičnim potom doseči boljših uspehov. V slučajih torej, ko je opravičena obojna pot, se bo katehet odločil za ono, ki bolj ugaja njegovi naravi.

Pripomniti nam je še, da se takozvana „psihološka“ metoda ne sme zamenjavati z analitično učno pojto, ter je krivično očitanje, da sinteza postopa nepsihološko. Nepsihološko ali otroški naravi nasprotno bi bilo, ko bi hoteli abstraktne pojme pojasnovati le z abstraktnimi sredstvi. (Verbalizem!) Kaj takega pa pač ne more priti na misel resnemu katehetu. Dela najboljših katehetov pričajo, da so tudi postopali od konkretnega do abstraktnega, od čutnega do nadčutnega, od posebnega do splošnega, posluževaje se zgledov, primer, dogodkov v naravi itd. Glavni razložek je pač le v tem, da sintetik začne z resnico in jo pojasnjuje s povestmi in drugimi konkretnimi pojasnili, analitik pa začne z zgledom ali konkretnim opisom in izvaja iz njega dotično resnico. A. K.

(Dalje.)

## Kako usposobimo učence, da samostalno izdelujejo spise?

### I.

V teku zadnjega desetletja se je mnogo pisalo in razmotrivalo o spisovnem pouku.

Umevno je to zanimanje, če pogledamo uspehe tega pouka v naših šolah, ga primerjamo smotru, ki se naj doseže, zraven tega pa upoštevamo teorije in praktična navodila novejših strokovnjakov. Ti hočejo zblíževati dosedanja stopnja tega predmeta z njegovim najvišjim smotrom, oziroma pokazati pot, kako je priti do njega. In to njihovo stremljenje vpriliciti našim šolskim razmeram, pokazati, kako bi se dale uporabiti nove ideje pri spisovnem pouku na naših šolah, je naloga te-le razprave.

Pred vsem je treba poznati stališče spisovnega pouka pri nas. Kaj se je doseglo? Poglejmo v dosedaj upeljane slovni<sup>1)</sup> ki naj služijo tudi v podlago spisnemu pouku. One prinašajo: pripovedovanja, popise, primere, razlaganja pregovorov, upravne spise in pisma. Prav tako. Ali pa je po njih sistematično vreden pouk za vse posamezne stopnje sloga? Ali je razvidna metoda, pot, po kateri je hoditi, da se doseže dovoljen uspeh? Nikakor ne. Vse to je prepuščeno spretnosti učiteljevi in ni se čuditi, da se najdejo istinito dobri uspehi le poredkoma. Z malimi izjemami ne nahajamo na najvišji stopnji samostalno izvršenih nalog, k večjemu le posnetke in nekake reprodukcije učiteljevih mislij, katerim primanjkuje metodične izšolanosti in individualnosti učenčeve ali pa so k večjemu, kakor pravi Paulsen: „Eine Anhäufung zusammengeraffter Einfälle, die notdürftig in einen sprachlichen Zusammenhang gebracht sind.“ Schießl, ki je leta in leta temeljito proučaval razmere spisovnega pouka, označuje jih tako-le: „Die Versumpfung ist groß und die Resultate, die man erzielt, zeigen deutlichst, daß es an methodischer Schulung fehlt.“ Drugo pot pa: „Die bisherige Praxis korrumpiert den Stil der Jugend von Anfang an. Die Resultate sind der Prüfstein

<sup>1)</sup> Najnovejše, izborne „Jezikovne vadnice“ izdala rav. Schreiner in dr. Bezjak, ki so tudi že potrjene po ministrstvu, pomenijo važen pokret v jez. pouku. Žalibog še niso upejljane vsepovsod.

der Methode.“ Od kod to izvira? Isti autor prav resnično trdi: „Die Ursache liegt im unmethodischen, diletantenhaften Betrieb des Stilunterrichts“.

Prave metode, prave spretnosti primanjkuje. Kdo pa nas priuči boljše? Mogoč je le jeden odgovor:

Natančneje spoznavanje naše naloge in temeljito preučevanje, nekaka analiza otroškega duha in njegovih zmožnosti na posameznih stopnjah. Iz obojega se bo s pomočjo psihologije in didaktike našla pot, po kateri nam je hoditi, našla primerna porabna snov in način, kako nam jo je obravnavati na raznih stopnjah oziroma, kako jo je razvrstiti in razdeliti.

Kakšna je torej naša naloga? Ni prav lahka. Privesti nam je otroka do samozavesti, do samostojnega pravnega izraževanja logično urejenih misli, do zmožnosti, da izdelava pravičen, dober spis.

Kaj pa je dober spis? Ali zasluži vsak sestavek, ki ne kaže slovniških hib niti logičnih napak, ime da je dober spisoven izdelek?

Nikakor ne. Potrebna je sicer slovniška pravilnost; potrebna tudi logična sestava; a bistvo dobrega spisa je smotrena razvrstitev misli, ki kaže zakoniti psihološki razvoj in vstreza vsem zahtevam dobrega sloga. Te zahteve priznani veščak Schießl določa tako-le: „Die stilistische Korrektheit und Gevandtheit besteht in der Abwechslung im Ausdruck und in der Konstruktion, im Satzbau, in der Herstellung von entsprechenden Verbindungen, in der Gestaltung der Darstellung zu einer möglichst vollendeten Entwicklung.“

V spisni uri je treba torej učence priučiti umetnosti dobrega sloga.

Treba jim je pokazati, kakšen je dober spis; navajati jih, izdelati takove spisne naloge; povedati jim, na kaj je treba paziti; privaditi jih vsemu in jih seznaniti z vsem, kar je dobremu slogu primerno, potrebno, kar v njem pravilno bistveno. „Vse druge vaje ne spadajo v spisno uro in učitelj, ki bi spisno uro porabljal za govorne, pravopisne ali slovniške vaje, niti ne pozna predmeta, ki ga ima obravnavati.“ In prav ta predmet, razvijanje in leposložno vezanje misli, je pa umetnost, umetnost sloga (Kunst der Komposition). In kakor vsaki umetnosti, priučiti se je tudi tej z direktnim naziranjem in opazovanjem. Treba je nadalje razkrojiti in razložiti posameznosti, vglobiti se v njo in si jih zapomniti ter jih še posnemati in vaditi. Učitelj mora torej:

„Pred očmi začetnika izvršiti delo, da ga lahko neposredno nazira. — Mu razložiti način postopanja in mu pojasniti njegove posebnosti. — Navajati ga k posnemanju in ga stopnjema poučiti v posameznih ročnostih. Vse njegove poizkuse v posnemanju korak za korakom skrbno nadzorovati, da ne bo kaj narobe naredil in se privadil napačnostim, ki jih je potem težko iztrebiti.“

Na to se naj pod njegovim vodstvom in nadzorstvom vadi v tem, česar se je priučil dotlej, da ni popolnoma varen in spreten.

Po nadaljnjih vajah, pri katerih se učitelj odteguje bolj in bolj, si gojenec polagoma pridobi popolno samostalnost.

Slednjič se naj v tem, česar se je priučil, vežba in vadi brez navodila in pomoči in eventuelno spretnost preskusi na vse mogoče načine. Potem šele dospe do stopinje samostalnega dovršenega mojstrstva, do umetnosti.

Na tej-le podlagi, ki nam znači didaktiško spretnost Schieß-ovo se dá, ako imamo pred očmi otroško dušo, nje zmožnosti in sposobnosti v posameznih dobah razvoja, določiti postopanje v spisovnem pouku. Naglašam „z ozirom na otroške zmožnosti“. Te so in morajo biti vedni pravec našim zahtevam. In le tedaj, če so nam zmožnosti otroške podlaga, se bo priklopila teoriji tudi praksa in govorili ne bomo zaman. Začeti n. pr. s spisnimi nalogami že v drugem šolskem letu, je mnogo prezgodaj. Takrat znajo otroci komaj zapisovati besede in stavke. Vidijo sicer pred seboj podobo besedi stavkov, razumejo tudi njih pomen a ne morejo se povspeti do abstrakcije, namreč do spoznavanja oblik, logične zveze in zahtev dobrega sloga. Kako bi se torej mogel od njih zahtevati cel spis, bodisi še tako majhen?

Prav tako je neumestno, če se tirjajo v III. šolskem letu samostalno izdelani sestavki. Taki so na nižji in tudi srednji stopnji nemogoči. Ako bi nam pa vendar kateri učitelj tretjega šolskega leta razkazoval spisne naloge, ki se med seboj razlikujejo po jezikovnih oblikah ter to smatral kot izraz samostalnega mišljenja učenčevega, je to prevara samega sebe. Kar si je otrok mehansko vtisnil v spomin in reproduciral, to še ni izraz njegove samostalne misli! Takov je vendarle mogoč za dobe duševne zrelosti torej na najvišji stopnji in tudi tam le tedaj, če se je sistematično pripravljaj in se mu uglašal pot leta in leta.

Na najnižji stopnji, to je pri prvih početkih spisovnega uka je mogoč kot podlaga le nekakov nazorni uk o slogu, kateri se zveže s primernimi reprodukcijami. S tem se začne zbudati nekak čut za dobri slog (Stilgefühl), učenec spozna kako mu je delati. — A njegov um se razvija; čedalje lažje abstrahira, zmožen je, ustvarjati si pregled, združevati abstraktna načela in tedaj je čas, da se ta čut utrdi po zakonih dobrega sloga, da se razjasni in izpopolni v spoznanju zakaj se dela tako in ne drugače. Tedaj je čas zahtevati samostalne izdelke od naših učencev. Prej nikakor ne. Z ozirom na sedaj navedeno si razdelimo ves spisovni pouk v tri stopnje.

1. Začetni pouk. Majhne, priproste povestice, ki se izdelajo pred očmi učencev in z njihovim sodelovanjem ali pa pripovedujejo kot dovršeni vzorci potem ponove od učencev. — Smoter te stopnje je, seznaniti otroke na praktično nazorni način s stilističnimi obrazci, njih skladnjo in slogom, zbuditi v njih čut za to, kar zahteva dobri slog, kar je pravilno, lepo in potrebno. (Doba nazornega uka ali izključne reprodukcije.)

2. Sistematično navajanje k izdelovanju pravilnih sestavkov. Ker je treba, da se pripravljajo in navajajo otroci samostojnemu skladanju in zlaganju misli, se ne moremo vstaviti pri spisih, ki jih izvršujejo z našo neposredno pomočjo, torej pri reprodukcijah. Uvesti nam je učence sčasoma v nauk, kako se skladajo misli (Kompositionslehre Sch)



ter jih izvežbati v metodi slogoslovja (stilistike). To je naloga druge stopnje Postopa pa se pri tem tako-le:

Naslanjajoč se na prejšnje, treba je pred vsem, poiskati z učenci tek misli — prva abstrakcija — in ž njimi pred izdelovanjem naloge določiti razvrstitev ali dispozicijo. Na tej podlagi se potem izvrši z našim direktnim navodilom izpeljava. Dispozicijo samo izvabimo s prikladnimi vprašanji štopnjema iz učencev in sicer točko za točko. Vsaka se takoj zabeleži na deski. Prav tako — namreč potom primernih vprašanj izvabimo celi sestavek, to je razvijamo ga s sodelovanjem učencev. Na tak način se seznanijo učenci navadnim, praktičnim potom z razvrstitvijo misli in vprašajočim razmišljanjem (meditacijo). (Doba vpeljevanja v nauk skladoslovja.) — V daljnem razvoju privajamo učence, da si s pomočjo vprašanj, ki so jim vsled neprestane vaje na razpolago, sami razjasnijo svojo nalogo. Smoter, ki ga je učenec spoznal, ga vodi naprej in s pomočjo učiteljevo bo sam našel potrebno razvrstitev in jo potem tudi izdelal kolikor mogoče samostojno. (Doba sistematičnega navajanja h kompoziciji.) — Tako so se učenci seznanili z načinom skladanja. (Kompositionsmodus.) Učitelj se začne sedaj bolj in bolj odtegovati in, ne da bi navajal, le nadzoruje, popravlja, tupa tam pomaga — a le takrat, če je njegova pomoč potrebna. Polagoma zahteva od učencev popolnoma samostalno izdelovanje po pripravljeni razvrstitvi in končno še tudi samoizvršeno razvrstitev. (Prehod k samostalnim nalogam.)

3. Vežbanje v samostalnem spisju. Kakor hitro nam donajajo učenci samoizdelane razvrstitve in izdelovanja, smo se z učenci povzpeli na tretjo stopnjo slogovaje in nadaljna naloga je le, vaditi in vežbati učence v izdelovanju samostalnih spisnih vaj. Odslej je učitelj le kritik, ki presoja vrednost dovršenih nalog po zahtevah sloga, skladbe in estetike, jih presoja in pretresa pred očmi učencev, da spoznajo napake in hibe, da spoznajo in zasledé pota, po katerih se jim lahko izognejo. (Druga abstrakcija.)

Prva in druga stopnja se porazdelita na 3. do 5. oziroma začetek 6. šolskega leta. Tu se izdelajo vse spisne naloge z neposrednim navajanjem in nadzorovanjem v šoli. V četrtem letu (6. šol. l.) odpade neposredno nadzorstvo za izdelovanje in obsega le izvajanje razvrstitve, in v 5. letu slogovaje slednjič morajo učenci kakor izdelovanje tako tudi razvrstitev napraviti popolnoma samostalno. Dado se tudi take naloge na dom. (III. stopnja.)

V največjih potezah je s tem začrtana pot, po kateri nam je hoditi, da dospemo do zaželjenega smotra. Dolgotrajna je in zato je potrebno, da si jo še nekoliko ogledamo in si poiščemo vodilnih načel, da ne zaidemo.

Prvo načelo mora biti: Vse naloge naj so lahke in priproste same na sebi in se še olajšajo z odstranjevanjem težkoč in ovir. Take ovire so na nižji stopnji zlasti slovniške in pravopisne zahteve. Treba je, kakor pravi Schießl „Die ganze Unbeholfenheit der Kinder in Ausdruck, Grammatik und Orthographie mit in den Kauf nehmen“, sicer nam izpodleti ves

izdelek. Zato se morajo v začetku tega pouka vsi stavki, ki so se potom razvoja izvabili iz otrok, sproti zabeležiti na tablo. To stori ali učitelj, ali učenec. Sproti se tudi učenci opozore na vse posebnosti pravopisa in ločil, da se odstranijo vse ovire in težkoče. Lüttge gre celó tako daleč, da uprav z ozirom na te-le težkoče opusti v III. šol. letu zapisavanje sestavka in navetuje le ustmene vaje v pravilnem izražanju in vezanju misli. Da, njemu veljajo vaje v pravilnem ustmenem izraževanju kot najmenitnejša naloga ljudskošolskega slogoslovja. „Der Schwerpunkt aller Stilbildungen in der Volksschule liegt in der Pflege der mündlichen Rede. Solange die Schüler mit den Regeln der Orthographie, Grammatik und Stilistik auf forthwährendem Kriegsfuße stehen, müssen Aufsatzübungen, bei denen ihnen Selbständigkeit sowohl in Gewinnung der Gedanken als auch in der sprachlichen Formulierung derselben zugemutet wird, stets mißlingen, weil die Aufmerksamkeit fortwährend zwischen Form und Inhalt geteilt ist.“ Z ozirom na to, prične torej spisovni pouk v IV. šol. letu, a zahteva zato že „individuell gefärbte Aufsätzchen.“ Njemu vkljub pa menim, da spadajo take govorne vaje v uro čitanja, tako: iskanje sinonimnih izrazov, določanje logične zveze in odvisnosti dveh stavkov, — kar je posebne važnosti — natančno razumevanje pomena veznikov itd. Če se namreč učenec navaja le ustmeno izraževati misli, ker je za pismeno izraževanje preokoren, treba ga je uprav k pismenemu izraževanju kar največ priganjati, mu pokazati, kako se pravilno postopa, a mu delo tudi olajšati, da ga sčasom mine okornost. Tudi pregleda črez celoten sestavek misli učencev nikakor ne more dobiti, če ga ima le v posluhu in ne vidi pred sabó. Saj se slog celó vadi z zgolj prepisovanjem vzorno spisanih, dovršenih proizvodov. — Pravilne obrazce za neposredno naziranje išče Lüttge v berilnih sestavkih. A ti so za najnižjo stopnjo preobširni, da bi si otrok na njih vzgledoval svoje spisne izdelke, ki naj obsezajo skraja 5—8 stavkov in ne več. Tudi se iz enega lastnoročno po navodilu sestavljenega spisa nauče več nego iz deset dovršenih, ki jih samo nazirajo, a ne zlagajo sami. A vendar nam Lüttge v svoji navdušenosti za ustmeno jezikovno naobrazbo poda prevažen migljaj, s sledečim stavkom: „Nicht wie der geschriebene Satz aussieht, sondern wie er klingt, das muß der Schüler als den wichtigsten Wertmesser seines Stils ansehen lernen.“ Res je, čut za pravilnost v slogu, za jezikovne zakonitosti v vsem svojem razvoju in vplivu je navezan pred vsem na sluh, „Ali je to pravo? poslušaj!“ — tako mora učitelj vprašati, na tak način popravljati, če hoče dovesti učence do pravilnega, lepega izraza. Ogromna množica pögreshkov, ki kazijo zmisel stavka ali logično zvezo, se vkrade v spis vsled pomanjkanja vaje v pravilnem slišanju, vsled zanemarjanja jezikovnega posluha. Zato velja za vse stopnje: Vadi uho, da te poslušajoč opominja, da se privadi pravilnostim in najde slogove hibe! Vsak spisni sestavek se mora torej čitati kot celota in tudi v posameznih oddelkih in stavkih.

Tretji kažipot nam je načelo: Vadi jezikovni spomin! Schießl prav primerno priporoča, naj se na nižji stopnji sestavljene spisne naloge recitujejo dobesedno in potem zapišejo v spisnice po spominu. Tudi Lüttge

nasvetuje tako slogovajo le z modifikacijo, da dá ponoviti na pamet naučene berilne odlomke. Take vaje so vsekako izborne, mnogo bolje nego mehansko prepisovanje sestavljene naloge iz dnevnikov ali tablic. Zakaj? Vse, kar si vtisnemo v spomin, postane naša duševna last; in čim bolj se obogatimo s takim zakladom, tem več mislij, tem več jezikovnih oblik nam bo svoječasno na razpolago. In če zahtevamo na zadnji stopnji samostojno delo učencev, ni li tako delo vendar-le nekaka reprodukcija mislij in jezikovnih oblik, ki so si jih prilastili tekom večletja uprav po recitaciji? Popolnoma lastne misli in individualni slog ustvarjajo le genijalne duše. Teh pa najbrž ne bo preveč med našimi šolarčki, torej tudi povsem individualnih spisov zahtevati ne moremo. („Von sogenannten eigenen Produktionen, kann nicht einmal am Gymnasium die Rede sein.“ Schießl.) To nam bodi opetni migljaj, negovati dobesedno recitacijo ne le izdelanih spisov temveč še drugih vzornih berilnih sestavkov, da se kar najbolj vadi in izvežba jezikovni spomin.

Četrti kaŕipot: Navajajmo učence, da si vedno razjasnijo smoter, ki jim ga stavi naloga in da vse preračunijo korak za korakom z ozirom na smoter dotičnega sestavka, n. pr. pripovedati moram povest, kako se je vršil dogodek za dogodkom; popisati v najvažnejših potezah; vse povedati kar bi čitatelja zanimalo; sestaviti hlapcu spričevalo, da ve gospodar kje in kako je služil; zapisati svoto, čas in kraj posojila itd. To je prevažna priprava za potrebe življenja. Te namreč nudijo človeku le smoter. Če se je pa učenec navadil, razjasniti si ga in mu vpriličiti celi sestavek, ne bo prišel tako lahko v zadrego, ko bo moral delati popolnoma na lastno rokó.

In slednjič, naj je učitelju vedno pred očmi, da se morajo učenci vsemu, kar zahteva slogoslovje sistematično tekom let še le privaditi. — Peti kaŕipot. — Metodično navodilo, teoretični nauk k temu in praktične vaje si podajajo pri tej vaji takorekoč roko in niti enega ne sme primanjkovati. Zgolj z vajo ne opraviš ničesar; kajti razvijajoči se duh se ne zadovolji s tem, da ve le kako, ampak znati tudi hoče zakaj, in na to vprašanje mu odgovori teorija. Ta mu pomore do popolne samostalnosti; a vselej se mora še le izcimiti iz sistematičnega navajanja, potem jo učenec doume in si jo prisvoji, da mu je na razpolago. In tako se da doseči spretnost, ki računa z danimi razmerami in si ve samostojno poiskati pravo pot. Glede teorije se je varovati vsakega doziranja in učenega razmotrivanja, kakor tudi mnenja, da se dá s preobilo teorijo kaj doseči. „Bloß theoretische Belehrung ist völlig wertlos, sie muß Anleitung sein und mit nachfolgender Übung verbunden sein.“ — Schießl.

Če združimo sedaj vse momente v celoto, dobimo sledeče načelo, kot zanesljivo vodilo spisovnega pouka:

*Na podlagi lahkkih in priprostih nalog se učenci potom metodičnega navodila, teoretičnega nauka in praktične vaje sistematično seznanijo s slogoslovjem; kot vedna opora jim bodi jasni smoter naloge ter izvežbani jezikovni posluš in spomin.*

(Dalje.)

## D o p i s i.

**Iz Tomaja.** (Urban Golmajer †.)  
Monsignor Urban Golmajer, župnik in dekan v pokoju, častni kanonik tržaškega kapitelja, vitez Franc-Jozefovega reda, častni občan tomajski, ustanovitelj tamkajšnje dekliške šole (zavoda) „Elizabetišča“ i. t. d., je dné 2. julija t. l. v Tomaju na Krasu zatisnil svoje trudne oči na veke.

Pokojnik se je porodil 21. maja 1820. v Žirovnici na Gorenjskem. Kot duhovnik je služboval po raznih istrskih krajih, kjer je prestal mnogo bojev in truda, kakor sam pravi: „Kakšne vojske sem prestal, ne morem popisati, ker ne bi jih mogla niti še tako velika knjiga obseči, da o drugem ne govorim.“ Pridobil si je bil v Istri premnogo zaslug, posebno na šolskem polju na katerem je vzorno deloval do svoje smrti. Tu je brezplačno poučeval razpuščene otroke v svojem stanovanju. Stori je marsikaj, za kar mu je istrski narod še dandanes hvaležen. Leta 1848. so ga italijanski emisarji na smrt obsodili, a usoda mu je bila mila in obsodba se ni izvršila. Bil je mož, kateri je vedno gorel le za narodno prosveto, za narodni blagor, mož, kateri se ni oziral na lastno korist in hvalo sveta, bil je narodnjak z dušo in telesom, s krvjo in mesom.

Krona vsega njegovega plemenitega delovanja je pa dekliška šola „Elizabetišče“ v Tomaju, katero je s trudom in naporom sezidal v zadnjih letih svojega življenja. Do zadnjega je deloval, do zadnjega se je trudil in komu v čast? — Edino le v narodni blagor. Za svoje nevenljive zasluge je bil odlikovan s križcem Franc-Jozefovega reda, tomajska občina ga je pa sprejela za svojega častnega občana. Prejel je pa tudi že križec svojega neumornega delovanja v nebesih,

kjer uživa sladki sad večnega plačila za svoje 85-letno zemeljsko življenje in delovanje. Pogreba, kateri se je vršil 4. julija t. l., se je udeležila obilna množica ljudi iz raznih krajev, mnogoštevilna častita duhovščina, uradništvo, deklice „Elizabetišča“, dečki ljudske šole etc. — bil je sijajen.

Spomin na te, blagi pokojnik, pa ne uvene in še pozni rod se bo spominjal tvojih vrlih, neumrljivih zaslug, tvojega vzornega delovanja. Slava tvojemu spominu!

**Iz logaškega okraja.** Dne 5. julija t. l. se je zbralo učiteljstvo logaškega okraja v Dolenjem Logatcu k okrajni učiteljski konferenci, ki jo je jako spretno vodil splošno priljubljeni nadzornik gospod Iv. Thuma. Konferenco je počastil s svojo navzočnostjo tudi c. kr. okr. glavar g. Kremenshek in iz Ljubljane je prihitel v našo sredo mestni učitelj g. Pavel Gorjup. Oba je g. nadzornik ob otvoritvi konference še posebej pozdravil. Svojim namestnikom je imenoval nadučitelja g. Andr. Šesta, zapisnikarjema pa sta bila izvoljena gdč. Amalija Kotlušek in g. Iv. Gabrovšek. Nato je sledilo precej obširno in zelo natančno poročilo o stanju nadzorovanih šol. Gospod nadzornik je podal pregled o šolstvu logaškega okraja ter nato omenjal posamezne učne predmete s posebnim ozirom na učno metodo in učne uspehe. Praktični nastop v 3. razredu je imel c. kr. učitelj g. Avguštin Šabec. Učna snov je bila „Rjavi hrošč“. Drugi oddelek je izdeloval pismeno nalogo, s prvim oddelkom pa je obravnaval biološko opis rjavega hrošča. Le škoda, da sedaj ni bil prav nič primeren čas za obravnavanje tega škodljivca. Tudi snov je tako obširna, da je ni mogoče:

obdelati v eni uri. G. nadzornik je nastop g. Šabca pohvalil. — Okrajna učiteljska knjižnica, o kateri je poročal g. Alojzij Pin, šteje 1084 del v 1299 zvezkih. V minolem letu se je izposodilo 22 učiteljem in učiteljicam 117 knjig. Dohodkov je bilo 510 K 33 h, izdatkov 277 K 71 h; torej prebitka 232 K 62 h. Pregledovalcema računov sta bila izvoljena gg. L. Dermelj in A. Harmel. V knjižnični odbor pa so bili izvoljeni gdč. Alojzija Delak in Amalija Kotlušek ter gg. Fran Čuk, Alojzij Pin in Leopold Punčuh. — Pri volitvi v stalni odbor so bili izvoljeni gg. Jožef Benedek, Hinko Likar, Peter Repič, Avguštin Šabec in Andrej Šest. — Deželni šolski svet je sestavil nov zapisnik učil, ki bi jih morale imeti vse šole. Konferenca z zadovoljstvom vzame na znanje ta seznamek, a ga na predlog g. nadzornika popolni še z nekaterimi učili, ki jih v imeniku deželnega šolskega sveta še ni navedenih, kakor: slika o pravilnem držanju peresa, table za določevanje kronске vrednosti, tabla z naštevanko, za štiri- in petrazrednice aneroïd, podobe človeških plemen i. t. d. — Pri točki o izberi učnih knjig za šolsko leto 1905/6 priporoča g. nadzornik uporabo A. Črničeve Računice za obče ljudske šole, tretji zvezek. Sklene se, da se ista na vseh šolah tega okraja vpelje v teku dveh let. — Pred dvema letoma je konferenca izvolila tri delegate za deželno učiteljsko konferenco; a med tem časom, kar se vrše priprave za deželno konferenco, sta dva takrat izvoljena delegata, namreč L. Perko in Iv. Šega že zapustila tukajšnji okraj in treba je bilo letos dopolnilne volitve dveh zastopnikov. Volilo se je dvakrat. Pri prvi volitvi je dobil g. Andrej Šest 40 glasov in je bil torej izvoljen, gdč. Marija Kavčič in g. Hinko Likar pa sta dobila po

17 glasov; ostali glasovi so se cepili. Treba je bilo torej ožje volitve med gdč. Kavčič in g. Likarjem. Pri tej je dobila gdč. Kavčič 20 glasov, g. Hinko Likar pa 28 glasov in je torej izvoljen. Čudno, da niti gdč. učiteljice, ki so v našem okraju v veliki večini, niso soglasno volile svoje kolegije, da bi imele v deželni konferenci vsaj eno zastopnico svojega spola. — Po volitvi je g. nadzornik omenil razstave učil, ki bo koncem avgusta t. l. v Ljubljani ter priporočal, naj tudi tukajšnje učiteljstvo razstavi taka učila, ki jih je samo naredilo. Priporočal je nadalje „Spominske liste“ za učence, ki izstopijo iz šole, in jih je izdala „Slovenska Šolska Matica“, o kateri je že v svojem zgoraj omenjenem poročilu izjavil, da bi ne smelo biti nobenega učitelja, nobene učiteljice in nobene šole, ki bi ne bila član tega za slovensko šolstvo velevažnega društva. Po učil je g. voditelje, kako je izpolniti novo „vprašalno polo“, na kaj je treba paziti pri novih izpustnicah i. t. d. Zaključil je konferenco s trikratnim „slava“ Nj. Vel. presvetlemu cesarju Frančišku Jožefu I. Po odpeti cesarski pesmi je zahvalil g. Šest gospoda nadzornika za spretno vodstvo konference ter za blagohotna njegova navodila ter mu zaklical trikratni „živijo“!

Dolgo vrsto let se je opazovalo pri okrajnih učiteljskih konferencah tega okraja, da se je idrijsko učiteljstvo pri vseh volitvah, izvzemši volitve zapisnikarjev, ostentativno preziralo. Zato je letos idrijsko učiteljstvo sklenilo, da se ne udeleži skupnega obeda. Žal, da je bil ta sklep, ki bi bil sicer že prej umesten, vendar letos nekoliko prezgoden; kajti letos so vsaj nekateri spoznali, da to ni pošteno, ako se hoče imeti učiteljstvo idrijske šole le za zapisnikarje in refe-

rente, pri volitvah v razne odbore pa se jih odločno prezira. Omenil sem že zgoraj, da je bil letos v stalni odbor izvoljen idrijski c. kr. učitelj g. A. Šabec in da so pri volitvi delegatov v deželno konferenco vsaj nekateri izvenidrijski učitelji, oziroma učiteljice volili gdč. c. kr. ravnateljico Marijo Kavčič. Zato priznam še enkrat, da je bil sklep idrijskega učiteljstva letos prezgoden, toda popraviti se ni dal, ker si je idrijsko učiteljstvo že dan pred konferenco naročilo za-se v drugi gostilni obed. Gotovo pa je, da bode v prihodnje idrijsko učiteljstvo ta prvi korak zblíževanja upoštevalo in želeli je, da bi nekdanje preziranje popolnoma izginilo. N.

**Iz Idrije.**<sup>1)</sup> Dne 20. maja t. l. so priredile učenke c. kr. rudniške deklinške šole pevsko in gledališko predstavo v korist novi šolski zastavi Saj pa deklinška šola tudi potrebuje svoje zastave, ker je stara šolska zastava, ki jo je imela c. kr. rudniška ljudska šola pod enim vodstvom, ob delitvi šole v deško in deklinško z ločenim vodstvom ostala deški šoli. In

<sup>1)</sup> Po pomoti zakasnelo.

Ured.

da dobi deklinška šola potrebni denar za nabavo nove zastave, priredila se je v telovadnici zgoraj omenjena predstava. Spored je obsegal deklamacije, petje, živoslisko in dve igri. Male deklamovalke, pevke in igralke so bile popolnoma kos svojim nalogam, za kar pa gre v prvi vrsti vsa čast gospodičnam učiteljicam, ki so z občudovanja vredno vstrajnostjo vadile deklice v petju, deklamovanju in igranju. Zlasti sta se mnogo trudili gdč. A. Jannochna s pevkami, gdč. M. Souvanpa z igralkami. In njun trud ni bil brezuspešen; vse točke sporeda so se izvajale z največjo natančnostjo tako, da niti najstrožji kritik ne bi mogel ničesar grajati. Le škoda, da je idrijsko občinstvo pokazalo tako malo zanimanja za predstavo, kajti obisk je bil precej nepovoljen, kljub temu pa je bil menda gmotni uspeh še dokaj zadovoljiv, tako, da bo deklinška šola najbrže še letos dobila novo zastavo.<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Kakor se nam dodatno poroča, je šola že dobila lepo belo zastavo, ki jo je v praznik sv. Ahacija, patrona idrijskega rudnika, blagoslovil dekan in deželni poslanec g. M. Arko.

Ured.

## Slovstvo in glasba.

*Učne slike k ljudskošolskim berilom.* Izdaja „Slovenska Šolska Matica“. Drugi del: Učne slike k berilom v Schreinerjevi - Hubadovi Čitanki za obče ljudske šole, izdaja v štirih delih, II. del in v Josinovem-Ganglovem Drugem berilu. Uredila H. Schreiner in dr. J. Bezjak. V Ljubljani 1904. Natisnil Dragotin Hribar.

Ta enajst in pol pole obsežna knjiga je nadaljevanje lani pričetega drugega dela „Učnih slik k ljudskošolskim berilom“. In kakor smo morali lani pohvaliti prvi snopič te zbirke, tako moramo isto tudi letos storiti. Kolika pomoč so učitelju dobro sestavljene učne slike, véle tisti, ki se vestno pripravljajo na pouk. In da so te slike res dobro sestavljene, kdo more

to tajiti. Saj sta nam imeni gospodov, ki sta knjigo uredila, zadosten porok, da je v knjigi najboljše zrno. Pa tudi sotrudniki so poznani kot dobri šolniki in pedagoški pisatelji. Snopič obsega 85 učnih slik k berilom v II. čitanki, od katerih jih je precej uporabnih tudi za berilne sestavke v Josinovem-Ganglovem Drugem berilu, nekaj pa tudi za berila v Razingerjevem-Žumrovem Prvem berilu in v Začetnici. Dasi se pa te učne slike popolnoma naslanjajo na Schreinerjevo - Hubadovo Čitanko, vendar tu in tam pogrešamo k nekaterim berilom posebne učne slike. Izpuščene so najbrže zato, ker so dotična berila tako lahka, da bi bilo pač odveč za - nje sestavljati posebne slike, drugič pa tudi zato, ker se s tem obseg knjige

in z obsegom tudi stroški znatno zmanjšajo. Kljub temu pa, da se na ta način krči snov za to knjigo, vendar ni bilo mogoče drugega dela dovršiti, in bo torej treba še tretjega snopiča, da bo zbirka dokončana. O slikah samih več govoriti je brez potrebe, ker isto, kar smo rekli lani o prvem snopiču, velja tudi o drugem. Dovolj je, ako „Učne slike“ vsemu slovenskemu učitelstvu najtopleje priporočamo. Učitelji in učiteljice, segajte pridno po njih! Da jih bode te pa imeli vedno pri rokah, pristopite vsi, od prvega do zadnjega, k „Slovenski Šolski Matici“ in uverjeni bodite, da vam bo ona vaše denarne prispevke z zlata vrednimi književnimi darovi bogato vračala.  $\triangle$

*Slovenska jezikovna vadnica* za tesno združeni pouk v slovnici, pravopisju in spisju. V petih zvezkih. Spisala H. Schreiner in dr. J. Bezjak. 3. zvezek, za četrto šolsko leto. Založil F. Tempisky na Dunaju 1905. Cena 80 h. Uporabo te učne knjige je dovolilo c. kr. naučno ministrstvo z odlokom z dné 31. maja 1905, št. 18420. Natančnejšo oceno te knjižice priobčimo v prihodnji številki.

Kot ponatisk iz „Dom in Sveta“ je izšla knjižica *Janežičeva Slovnica*. Spisal Gabriel Majcen k petdesetletnici „Slovenske slovnice“ Antona Janežiča. V Ljubljani. Tiskala „Katoška tiskarna“ 1905. Str. 160. Cena?

Na Dunaju je začel izhajati nov časnik za telesno vzgojo z naslovom „*Vierteljahrschrift für körperliche Erziehung*“. Izdajatelj sta profesor dr. Leo Burgerstein in meščanski učitelj dr. Viktor Pimmer. Vsebinska 1. zvezka je mnogovrstna in zelo zanimiva.

*Računica za obče ljudske šole*. Zvezek 3. Oddelek A in oddelek B. Sestavil A. Črnivec Na Dunaju. V cesarski kraljevi zalogi šolskih knjig. 1906. Velja vezana 90 h.

G. A. Črnivec hoče začeto delo izpeljati do konca. Prvemu in drugemu zvezku njegove računice sledi tretji zvezek, ki je namenjen 3. in 4., oziroma tudi še 5. šolskemu letu. Že površen pregled knjige kaže, da se v mnogem razlikuje od sedanje Močnikove Računice. Oddelek A, ki je namenjen 3. šolskemu letu, obsega računanje v številnem obsegu od eden do tisoč ter nekaj malega o decimalnih številih; oddelek B, ki je namenjen 4. in 5. šolskemu letu, pa obsega računanje v številnem obsegu čez tisoč, računanje z decimalnimi števili in računanje z navadnimi ulomki, ki jih večkrat rabimo. Iz razvrstitve učne snovi od-

seva povsod načelo „od lažjega k težjemu“, obilne uporabne naloge kažejo, da gospod pisatelj polaga precejšnjo važnost na peto formalno stopnjo, učna snov o decimalnih in navadnih ulomkih pa priča, da gospod sestavitelj dobro zna ločiti potrebno od nepotrebne.

V oddelku A nas seznanja gospod sestavitelj najprej s števili od eden do tisoč potem pa jako spretno obravnava štiri osnovne računске operacije, kjer se opazi v primeri s sedanjo Močnikovo Računico znaten napredek v postopanju od lažjega k težjemu. Vsako računsko operacijo pričinja z ustnanim računanjem, ki mu je podlaga računanje v številnem obsegu od eden do sto. Nato šele preide k pismenemu računanju, ki je zelo premišljeno razvrsteno. Tu ima učitelj natančno začrtano pot, ki mu jo je hoditi, če hoče doseči povoljnih uspehov. Primernih vaj, bodisi z neimenovanimi kakor tudi z imenovanimi števili, podaja računica v toliki množini, da jih gotovo nobenemu učitelju ne bo primanjkovalo. — V tem oddelku nas seznanja računica tudi z decimalnimi števili: z desetninami, stotinami in tisočinami. Toda o računanju z decimalnimi števili ni tu niti sledu; slednja ti služijo le za izražanje novcev, mer in uteži v decimalnih številih. V 3. šolskem letu navadi učenca, koliko desetin  $m$  je  $7 dm$ , koliko stotin  $K$  je  $75 h$ , koliko tisočin  $kg$  je  $915 g$  . . . in tvoj učenec vé popolnoma dovolj o decimalnih številih. Računanje z decimalnimi števili pusti le za 4. šolsko leto.

Oddelek B seznanja učence najprej s števili čez tisoč, potem pa na kratko ponovi štiri osnovne računске operacije s posebnim oziranjem na števila čez tisoč, kjer opazimo med drugimi premišljeno izbranimi nalogami na str. 71 uporabo železničnega voznega reda, kar je gotovo hvalevredno. Drugi in tretji odstavek obravnava računanje z decimalnimi števili in navadnimi ulomki. Snov o navadnih ulomkih obsega le to, kar je mogoče izračunati na pamet, namreč računanje z ulomki enakih imenovalcev, oziroma ulomkov in celih števil.

Kratko rečeno: knjige smo prav veseli. Naj bi le 3. zvezku kmalu sledil tudi 4. zvezek, ki bi obsegal snov za zadnja tri šolska leta. Slovenskemu učitelstvu pa najtopleje priporočamo, da se prej ko prej seznanja s 3. zvezkom Črnivčeve Računice, ker bo s tem olajšalo sebi in učencem pouk v računstvu. =

## Šolske vesti.

**Deželna učiteljska konferenca.** Okrajne šolske oblasti so dobile sledeči odlok:

Deželni šolski svet sklicuje v smislu člena 2, ministrske odredbe z dné 8. maja 1872, št. 3306, m. u. l. št. 40 na dneve 4., 5., 6., slučajno tudi 7. septembra t. l. deželno učiteljsko konferenco ter stavi na dnevni red sledeče predmete:

I. Katera učila mora vsaka ljudska šola na Kranjskem imeti?

II. Risanje na naših ljudskih šolah v smislu sedanjih zahtev.

III. Pouk v oddelkih s posebnim ozirrom na poldnevni pouk na kranjskih ljudskih šolah.

IV. Načrt za izpremembo obstoječih učnih načrtov na kranjskih ljudskih šolah.

V. Slučajni samostalni predlogi članov deželne konference, ki se pa morajo pismeno predložiti do 4. septembra t. l. predsedniku konference, c. kr. deželnemu šolskemu nadzorniku za ljudske šole.

Deželna konferenca bo v veliki dvorani „Mestnega doma“.

V smislu člena 2., § 12, ministrske odredbe z dné 8. maja 1872, št. 3306, m. u. l. št. 40, se priredi povodom deželne učiteljske konference v času od 1. do 7. septembra t. l. na I. mestni deški ljudski šoli, Komenskega ulice, razstava učil.

Ta razstava bo obsegala sledeče oddelke:

1. Razstavo vseh potrebnih učil za posamezne kategorije kranjskih ljudskih šol.

2. Razstavo učil, ki jih je kranjsko učiteljstvo samo izgotovilo.

3. Da dobi učiteljstvo vpogled v risanje po prostejši metodi, razstavili bodo c. kr. moško in žensko učiteljske, meščanska šola v Krškem in mestne šole

v Ljubljani risarije svojih gojencev, oziroma učencev.

4. Poleg tega bo tvrdka Pichler's Witwe & Sohn na Dunaju istočasno priredila posebno razstavo modernih učil in postavila v „Mestni dom“ skioptikon, kjer bodo ob času deželne konference vsak večer prečavanja in demonstracije za učiteljstvo. Oglase za razstavo učil sprejema načelnik razstavnega odseka, c. kr. vadniški učitelj in okrajni šolski nadzornik Anton Maier v Ljubljani, vsi razstavni predmeti pa se morajo poslati najkasneje do 15. avgusta 1905 vodstvu I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani, Komenskega ulice.

**Razstava učil**, ki se bo priredila v mestni šoli pri Sv. Jakobu povodom deželne učiteljske konference, obeta biti jako zanimiva, ako sodimo po veliki vnemi, s katero se vršijo obširne priprave. Mi opozarjamo posebej na oddelek, ki je odločen učnim sredstvom za verouk. Ljubljanski gospodje katehetje jako pridno zbirajo v to svrhu. Želimo torej, naj bi tudi katehetje z dežele ne zamudili te prilike, da naj po svoji moči podpirajo to podjetje, ali si vsaj ogledajo to poučno in zanimivo razstavo. Obsegala bo: I. slike za verouk, posebej za biblične zgodbe in liturgiko; II. splošne pedagoške knjige, ki so v stiku z veroukom in katehetiko; III. razne razlage svetopisemskih zgodb, katekizma itd.; IV. razne versko vzgojo pospešujoče reči. — Večkrat je katehet v zadregi, kakšne pomožne knjige naj bi si nabavil za katehezo; katere so najpripravnejše slike itd. Tu bo imel priliko, se sam prepričati, kaj bi bilo najpripravnejše za njegov delokrog. Saj pač vsak že iz izkušnje vé, da se ni vselej zanesti na naslov in na priporočila v časnikih.



**Učiteljske izpremembe** (Kranjsko.)  
 Suplent g. Ivan Blaganje v Hrvaškem brodu je imenovan začasnim učiteljem ravnotam. Suplentinja gdč. Antonija Jesenkova na Primskovem je imenovana za začasno učiteljico ravnotam. Gdč Marija Straus v Podgradu je imenovana za prvo učiteljico v Gorenji Krki. Učitelj g. J. Vode je prestavljen v Št. Vid pri Zatičini. Za nadučitelja v Velikem Podlogu je imenovan učitelj g. Jožef Bernot. za definitivnega učitelja v Ribnici provizorični učitelj g. Anton Kadunc v Strekljencu, za definitivni učiteljici provizorični učiteljici gdč. Jožefa Primožič v Črnomlju in gdč. Elvira Vipauc pri Sv. Križu. Prestavljene so definitivne učiteljice gdč. Roza Merva iz Ihana na Jesenice, gdč. Marija Fajdiga iz Doberniča v Trebnje, gdč. Marija Barle iz Suhorja v Prečno, gdč. Ana Podrekar iz Metlike na Vič, gpa Ernestina Oman iz Begunjk D. M. v Polju, gdč. Leopoldina Tomšič v Ribnico. — (Štajersko.) Nadučitelj na deški ljudski šoli v Ptujju je postal ondotni učitelj g. J. Wolf, za učitelja na isto šolo je prišel nadučitelj g. Albin Wankmüller od Sv. Duha v Halozah. Premesčeni sta učiteljici gdč. Matilda Dragatin iz Št. Jurija nad Tabrom v Št. Lovrenc nad Mariborom in gdč. Marija Škerbinc od Sv. Marijete niže Ptujja v Št. Jurij nad Tabrom.

**Pravico javnosti** je podelilo c. kr. naučno ministrstvo privatni ljudski šoli v gluhonemnici v Ljubljani.

**Razširijo se šole:** Štirirazrednica v Št. Lovrencu v Slov. goricah v šestrazrednico in štirirazrednici na Ponikvi ob južni železnici in v Rušah v petrazrednici.

V pokoj sta šla nadučitelj g. Frančišek Kernaus v Šoštanju in učitelj g. Jernej Pavlič v Plešivcu; stalno upokojena je tudi učiteljica gdč. Karo-

lina Lešnjak. Upokojena sta dalje učitelj g. Jožef Pintar v Tunjicah začasno in nadučitelj g. France Stojec na Vrhniki definitivno.

**Zaprte šole.** Zaradi koz v družini g. nadučitelja je bila zaprta šola v Šmihelu pri Novem mestu, zaradi škrlatinke šola v Velikih Laščah in zaradi ošpic šola v Domžalah.

**Smrtna kosa** V Remšniku na Štajerskem je umrl g. Ivan Bezjak, učitelj v pokoju. — V Karlovcu je umrl dne 15. junija t. l. frančiškan in umirovljeni gimnazijski profesor o. Ivan Žibrat v 78. letu svoje starosti. Kot redovnik je bil gimnazijski profesor v Novem mestu, potem je odšel v Karlovec, kjer je deloval nad 40 let. — Dne 23. junija t. l. je umrl gosp. Ivan Matajec, učitelj v Preserju. — V Studencih pri Poljčanah je dne 6. julija t. l. umrl vpo-kojeni nadučit. g. Jožef Vobič. R. I. P.

**Konec šolskega leta na ljudskih šolah na Goriškem.** Deželni šolski svet za Goriško in Gradiščansko je zaukazal, da se mora z 6. julijem prenehati s šolskim podukom tudi na ljudskih šolah, kjer bi imel trajati poduk še do 15 t. m.

**Zrellostni izpiti na goriški gimnaziji.** Zrellostni izpiti na goriški gimnaziji so se vršili od srede do sobote. Z odliko je napravil izpit g. Higin Valdemarin iz Romansa. Z dobrim uspehom pa so prestali izpit gg: Belingar Avgust iz Ravnice, Bobič Leopold s Peči, Brandl Evgen iz Trsta, Bressan Rudigir iz Pevme, Brezigar Emilij iz Dobrdoba, Cigoj Leopold iz Malovš, Holzer Ernest iz Gorice, Komavli Vladimir iz Deskel, Louvier Vivald iz Gorice, Maly Karol iz Celovca, Michelstädter Karol iz Gorice, Močnik Rudolf iz Medulina, Peternel Jožef iz Pluženj, Rys Ignac iz Budjejevic, Semich Ivan iz Pulja Srebr-

nič Jožef iz Solkana, Zach Rihard iz Gradca, Zei Alojzij iz Gorice, Žigon Alojzij iz Volčjegrada in Pellis iz Gorice

#### Zrelostni izpiti na goriški realki.

Na goriški realki oglasilo se je k zrelostnemu izpitu deset dijakov. Z dobrim uspehom napravilo je izpit pet od njih. Ostalih pet pa bode moralo ponavljati izpit po dveh mesecih. Z dobrim uspehom napravili so izpit gg: baron Bianchini Feliks, Bratuš Anton, Hemmrich Franc, Mendler Edvard in Perndaner Karol.

**Matura na I. državni gimnaziji v Ljubljani.** Dne 7. julija se je končala matura na I. državni gimnaziji. Zrelostna izpričevala so dobili sledeči abiturijentje; Anžič, Bradač (z odliko). Bukovnik, Cajnko, Cankar, Černugelj, Chavanne, Fajdiga, Funtek, Grobljar, Hojs, Janežič, Jerman, Jeuniker, Koch, Kopitar, Kramer Kranjc, Kreč Rud, Kreč Vladimir, Mazek, Merkl, Močnik, Omahna, Petriček, Pichler, Poje, Perz, Peršuh, Štrancar, Šulgaj, Tomšič, Tratnik, Vrančič, Wallner, Zabret, Zupanc, Žitnik, Turk — Za dva meseca so bili reprobirani štirje abiturijentje, padli so trije.

**Maturo v Novem mestu** je delalo od 26. do 28. junija 14 javnih dijakov in en eksternist. Odliko sta dobila dva javna, eksternist in 11 javnih je dobro izvršilo zrelostni izpit, eden pa je bil reprobiran za eno leto.

**Državni dohodki od alkohola.** Na Angleškem je 32 odstotkov državnih dohodkov od alkohola. S temi dohodki vzdržuje Angleška svojo vojno mornarico. Angleška dobiva od alkohola 37,188.000 funtov sterl. (okoli 893 milijonov kron) dohodka. Kanada in Holandska 19%, Rusija, Francoska, Belgija in Švedska po 18%, Nemčija 5%, Italija, Srbija in druge dežele po 2%.

**Zrelostni izpit na celjski gimnaziji** se je vršil od 23. do 27. junija: delalo ga je 31, srečno prestalo 29 kandidatov. Slovenski abiturijenti so gg.: Ljudevit Zagoričnik (z odliko), Otokar Baš, Bogomil Hrašovec, Julij Kuder, Martin Knez, Alojzij Rakun, Viljem Šribar in Leopold Vičar. Nemška odličnjaka sta F. Karpf in A. Schärftlein.

**Učiteljski disciplinarni zakon.** Naučni odsek drž. zbora je sprejel predlog posl. d' Elverta, naj vlada vsem deželnim zborom predloži enake učiteljske disciplinarne zakone in naj se pri tem ozira na tozadevna določila štajerskega in moravskega dež. zbora.

**Zrelostni izpiti slovenskih gojenk na goriškem c. kr. ženskem izobraževališču,** ki so se začeli 7. in končali dopoldne 10. t. mes., so se završili jako ugodno in sicer so napravile izpit z odliko s slovenskim in nemškim učnim jezikom gdčne: Bajt Roža, Koser Pavlina, Lecker Štefanija, Majde Josipina Makuc Pavla, Milost Ljudmila, Pahor Viktorija, Škoflanc Zofija, Zalar Marija; Trpin Antonija pa s slovenskim učnim jezikom. — Z dobrim uspehom napravile so preizkušnje s slovenskim in nemškim učnim jezikom in sicer gdčne: Jonke Melanija, Kavčič Marija, Lazar Marija, Legovič Oliva, Mrevlje Gabrijela, Praprotnik Pavla, Smerdu Katica, Smole Iva, Trošt Lojzika, Zupaneček Mara; s slovenskim in hrvaškim učnim jezikom je napravila izpit gdčna: Merhar Jožefa. — S slovenskim učnim jezikom pa so napravile izpit in sicer gdčne: Cigoj Viktorija, Gomišček Rataela, Hmelak Pavla, Jelenec Marija, Kavčič Kristina Kacafura Ljudmila, Komauli Štefka, Omahen Ivana, Silič Justina, Stucin Štefka, Šturm Alojzija, Trampuž Amalija. — Pri ti priliki naj konstatiramo da so vse abiturijentinje razun štirih ali petih bivše gojenke „Solskega

Doma“, kar najbolj dokazuje, kako imenitno vršita svojo nalogo ženski pripravljavnici „Šolskega Doma“.

**Zrelostni izpit na c. kr. ženskem učiteljišču** v Ljubljani je bil dne 8. julija končan. Udeležilo se je izpita 41 javnih in 11 privatnih gojenk. Z odliko ga je napravilo 6 javnih in 1 privatna. (6 javnih s slovenskim in nemškim učnim jezikom in privatna z nemškim učnim jezikom.) Z odliko so napravile izpit sledeče gospodične: Čepin Marija, Dolžan Ljudmila, Jug Elizabeta, Jurjevič Marija, Potočnik Pavla, Runovec Albina in Stöcklinger Helena. Zrelostni izpit brez odlike je naredilo 31 javnih s slovenskim učnim jezikom, 7 privatnih z nemškim učnim jezikom, 1 privatna s slovenskim in nemškim učnim jezikom; ponavljalni izpit imajo 3, ena je odstopila med izpitom.

**Zrelostni izpit na c. kr. učiteljišču v Kopru** so napravili sledeči gg.: Anton Fakin iz Škrbine, Franc Ferjančič iz Lokavca, Veko Hreščak iz Sežane (z odliko), Albert Poljšak iz Šmarij, Janko Samec iz Kopra, Viljem Tomažič iz Kanala, Franjo Turk iz Gabrij pri Ajdovščini, Janko Vovk iz Kopra (z odliko), Zmagoslav Zgonik iz Dobravelj.

**Šolska razstava v Toplicah pri Zagorju.** V soboto, dne 15. julija se je otvorila v topliški šoli razstava. V šestih sobah vidiš učne pripomočke in razne izdelke učencev in učenk različnih šol krškega in litijskega okraja. Razstava naredi na obiskovalca jako ugoden vtis. Ne vem, ali bi prej pohvalil skrb in marljivost raznih gg. voditeljev, ki so preskrbeli šolam tako raznovrstnih in lepih pripomočkov, ali pridnost učencev in učenk, ki so toliko lepih in okusno izdelanih reči izvršili, ali trud in prizadevanje go-

spodov učiteljev in gospodičen učiteljic, ki so z omenjenimi predmeti tako okusno okrasili sobe, in sploh vso razstavo prikupljivo aranžirali. Med učili so pač najbolj številna in najlepša topliške in zagorske šole. Ročna dela so najlepša iz litijske oziroma šmartinske šole; jako obilna in večina okusna so ročna dela zagorske šole, praktična in prikupljiva so ročna dela iz Rake in Tržišča, vsa druga pa mična in lepa. — Največji užitek pa ima izobražen obiskovalec v sobi, kjer so razpostavljeni modeli in izdelki učencev meščanske šole v Krškem. Krasne so slike Peternela iz 3. razreda meščanske šole. V tem mladeniču tiči velik risarski in slikarski talent. Veliko nadarjenost kaže tudi učenca Novak in Rumpreth. Med risarskimi izdelki topliške šole se odlikujejo izdelki učencev Firma in Skornika. V nedeljo je obiskalo nad tisoč ljudi razstavo, in prav zadovoljno zapuščalo lepe prostore. Posetili so razstavo tudi gg. deželni nadzornik Levec, gimnazijski ravnatelj Senekovič in ravn. Črnivec. Vsi trije gospodje so se pohvalno in priznalno izrazili.

**Sklep šolskega leta na ljubljanskih gimnazijah.** Dne 15. t. m. so končale tukajšnje srednje in ljudske šole šolsko leto. Izvestje II. državne gimnazije priobčuje na čelu: „Četrty zvezek Devovih „Pisanic“, objavil dr. Janko Šlebinger. Koncem šolskega leta je bilo na zavodu 377 dijakov, med njimi 376 Slovencev in 1 Čeh. Odliko ima 19 dijakov, prvi red 260, drugi red 43, tretji red 16, ponavljalno izkušnjo ima 35 dijakov, dodatno izkušnjo 4. — Izvestje I. drž. gimnazije je seveda zopet nemško in borno, ne prinaša namreč nobene razprave, ampak dolg katalog učiteljske knjižnice, ki jo dijaki itak ne smejo uporabljati. Filozofski in estetiški del je reven

in maloštevilen. Med 26. profesorji je 5 Nemcev; nemških predavanj in prostih govorov je bilo 70, slovenskih pa 17! Statistika izkazuje 557 dijakov, Slovencev je 456. Nemcev 97, 4 so druge narodnosti. Odličnjakov je 76, prvi red jih ima 394, drugi in tretji red 50. O ljudskih šolah smo morali poročilo radi nedostajanja prostora odložiti do prihodnjic.

**Šolsko leto na ljubljanski c. kr. višji realki** je bilo končano 8. t. m. Od 556 dijakov je dobilo odliko 33, padlo jih je 119, ponavljalnih izpitov je 93, štirje so ostali neizprašani, drugi imajo prvi red.

**Matura na ljubljanski c. kr. višji realki** se je vršila dne 10, 11. in 12 t. m. Od 22. izprašanih maturantov so dobili trije (Oskar Englisch, Adolf Klémenc, Ciril Pirč) odliko, trije bodo ponavljali izpit iz enega predmeta jeseni, drugi so napravili maturo s povoljnim uspehom.

**Izvestje državne gimnazije v Kranju** ob letošnjem šolskem letu priobčuje na čelu spis dr. J. Debevca „Podoba (metafora) v slovenskem jeziku in slovstvu“. Na zavodu je bilo koncem šolskega leta v osmih razredih 337 dijakov in dva privatista. Slovencev je bilo 333, Nemcev 5 in 1 Čeh. Odliko ima 45 dijakov, prvi red 200 dijakov, drugi red 27 dijakov in tretji red 12 dijakov. Ponavljalni izpit ima 55 dijakov.

**Sklep šolskega leta na ustanovnem zavodu za gluhoneme.** Na gluhonemnici se je vršil 15. julija sklepni izpit. Pri tej priložnosti so bila izložena tudi razna dela, katera so izvršili gojenci tega zavoda. Slavnost je počastilo mnogo odličnih gostov. Bil je navzoč deželni predsednik, baron Hein z gospo soprogo, vladna svetnika marki Gozani in dr. Zupanc, stavbeni svetnik Böltz, monsieur

prof. Zupan, lepo število dam in stariši gojencev. Prav lepa je bila izložba. Gojenci so izvršili krasna dela pod vodstvom gospodične Zupančič in gg Cigoja, Germa ter Pianeckija. Izložena so bila okusna ročna, točno izvršena mizarska ter rizbarska, lahka lesna in dovršena plastična dela. Posebno veliko je bilo krasnih risarij. Vsa dela so pričala, kako vneto in požrtvovalno deluje učiteljstvo, pa tudi kako marljivo se vadijo v vseh strokah gojenci. Z izpitom je pričela gospodična Drenik, ki je s 7. gojenci drugega razreda poskusila razne vaje v govorjenju iz vsakdanjega življenja. Učenci so rešili tudi več računskih nalog. Ena izmed gojenk je povedala kratko pesem. — Z 8. gojenci četrtega razreda je obravnaval voditelj g. Primožič lego mesta Ljubljane, g. Pianeki pa je dal rešiti več računskih nalog. 12 gojencev V. a razreda je odgovarjalo na vprašanje iz veronauka (gospod kurat Šega) in iz zemljepisja ter številjenja (gdčna Zupančič). 11 gojencev V. b razreda je izpraševal g. Primožič iz računstva, g. Grm pa iz zemljepisja in domovinoznanstva. V imenu vseh je govoril jeden izmed gojencev ter se zahvalil deželnemu predsedniku, vladnima svetnikoma marki Gozaniju in dr. Zupancu in je slednjič zaklical presvetlemu cesarju trikratni „slava“. Slovesnost je sklenila telovadba na vrtu. Vse goste je zanimal točen red in gotovost, s katero so gojenci proizvajali različne vaje. — L. 1900 je bilo ob otvoritvi zavoda vsprejetih 25 gojencev, od teh jih je bilo koncem šolskega leta 1904/5 vsled zadostne starosti in povoljnih uspehov odpuščenih 11. Trije bodo šli h kranjski stavbeni družbi kot mizarski vajenci, po jeden pride k mojstroma Dolničarju in Petrinu, eden h knjigovezu Bonaču in eden h kamnoseku Tomanu, slednjič jedna deklica k šivilji Alešovec. Za l. 1905/6 bo sprejetih k večjem

14 gojencev. Oglasilo se je 28 prosilcev, ki so vsi doma na Kranjskem. Iz Notranjskega sta 2, iz Gorenjskega jih je 14, iz Dolenjskega 12. Dečkov je 17, deklic 11. Stariši štirih otrok so pripravljani plačevati zavodu à 150 K na leto in skrbeti za obleko. Isto bo storila vipavska občina za jednega gojenca. Stroški razun pouka znašajo za jednega gojenca na leto 300 K. Zavod zato želi, da bi se za vsakega gojenca plačevala vsaj polovica vsote, t. j. 150 K. Znabiti bi storili to razni dobrotniki ali bi prevzele te stroške dotične občine. Ker je vsak gojenec v zavodu povprečno 6 let, bi znašali zanj polovični stroški 900—1000 K. S tem se pa pomaga zapuščenemu, za delo nezmožnemu človeku, da se lahko preživi in mu ni treba nadlegovati drugih. Naj bi se dobrosrčni ljudje radi spominjali gluho-nemih otrok in jim s svojo milosrčnostjo pripomogli do dobre eksistence, ki je vredna človeka.

**Uršulinske deklishe šole v Ljubljani.** Kakor povzamemo ličnemu tiskanemu letnemu poročilu, so oskrbovale uršulinke v preteklem šolskem letu 6 učilnih zavodov, ki imajo vsi pravico javnosti, namreč otroški vrtec, vnanjo petrazredno ljudsko in trirazredno meščansko šolo, notranjo petrazredno ljudsko šolo (vadnico), notranjo trirazredno meščansko šolo in učiteljišče. — V otroški vrtec je zahajalo 50 deklic. Vnanja ljudska šola je imela 10 oddelkov s 472 učenkami, med temi so sposobne 404, nesposobnih je 59, neizprašanih 9. Vnanja slovenska meščanska šola (za učenke 6., 7. in 8. šolskega leta) je imela v treh razredih 125 učenk; sposobnih je 108, nesposobnih 15 in 2 sta neizprašani. Vnanja ljudska in meščanska šola nadomešča javno deklishe ljudsko in meščansko šolo v Ljubljani. Učenke meščanske šole

se uče tudi modernih jezikov in godbe. — Notranja ljudska šola je šteela v 5 razredih 219 učenk; 193 je sposobnih, 23 nesposobnih, 3 so neizprašane. Notranja meščanska šola je imela 129 učenk; šolsko leto jih je dovršilo 121 s povoljnimi in 8 z nepovoljnimi uspehom — Učiteljišče je imelo 2. in 4. letnik in tečaj za učiteljice ročnih del. V 2. letniku je bilo 35 gojenk, v 4. letniku 24. Ustmeni zrelostni izpiti so se vršili 19. in 21. junija, vse kandidatnje so naredile izpit s povoljnimi, med njimi 6 z odličnim uspehom. Usposobljenost za učiteljice ročnih del so dobile 4 kandidatnje. 1 ima izpričevalo z odliko. — Prihodnje šolsko leto se prične 16. septembra, v učiteljišču bodeta otvorjena I. in III. letnik.

**Posmrtni kvartal.** Povodom nekega špeciialnega slučaja je upravno sodišče odločilo, da imajo svojci umrlega uradnika ali učitelja pravico do takozvanega posmrtnega kvartala brez vsakega ozira na premoženjske razmere pokojnikove.

**Vročinske počitnice.** Neznosna letošnja vročina je vendar zdramila deželni šolski svet kranjski, da je izdal odlok, ki dovoljuje, — vsaj za letos — da se sme ob hudi vročini popoldanski pouk opustiti, dopoldanski pouk pa pričeti tako zgodaj, kakor je le mogoče.

**Odlikovanje.** Cesar je vadniškemu učitelju na učiteljišču v Gorici g. Antonu Skubinu povodom njegovega umirovljenja podelil zlati križec za zasluge.

**Razpisane učiteljske službe.** Na trirazrednici v Moravčah je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 15. julija 1905 na c. kr. šol. svet v Kamniku. — Na enorazrednici v Meho v e m je stalno, oziroma začasno popolniti učno mesto. Prošnje do 15. julija na c. kr. okr. šol. svet v Novem mestu. — V sežanskem šolskem okraju je popolniti sledeča uč-

teljska mesta: 1. mesto učitelja-voditelja na enorazrednicah v Kazljah, Kobljeglavi, Mavhinjah, Šempolaju in na Vojščici; 2. učiteljska mesta na petrazrednicah v Komnu in Sežani in na trirazrednicah v Gorjanskem in v Lokvi. Pravilno opremljene prošnje naj se predlože c. kr. okr. šol. svetu v Sežani v dobi šestih tednov po oglasu tega razpisa v uradnem časopisu „Osservatore Triestino“.

**Zrelostni izpit** na zasebnem učiteljišču pri uršulinkah v Ljubljani je delalo dné 19. in 21. junija t. l. pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika g. Fr. Levca 23 gojenk. Zrelostni izpit z odliko so napravile: Marijeta Cunderč iz Zgornjih Gorij, Frančiška Hubmayer iz Linca, Nežika Hudovernik iz Beljaka, Hilda Mahr iz Radeč, Marija Zhuber pl. Okrog iz Šoštanja, Cecilija Urban iz Divače. Brez odlike so napravile zrelostni izpit: Antonija Albreht iz Kamnika, Marija Arzenšek iz Trbovelj, Marija Bahovec iz Ljubljane, Nežika Beguš z Dobrave pri Kropi, Ana Belič iz Ljubljane, Antonija Drobnič iz Laškega, Hilda Egger iz Trsta, Marija Stabe iz Črnega vrha nad Idrijo, Alojzija Kavčič iz Št. Jurija ob juž. žel., Marija Majce iz Ljubljane, Katarina Potočnik iz Črešnjic pri Podnartu, Albina Rupnik iz Črnomlja, Viktorija Schönwetter iz Kočevja, Emilija Treo iz Ljubljane, Eleonora Vodušek iz Pišec, Josipina Vrce iz Trögern, Marija Windischer iz Kranjske gore. Od teh jih je napravilo 17 zrelostni izpit za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, 6 pa za ljudske šole s slovenskim in nemškim

učnim jezikom. — Izpit za učiteljice ženskih ročnih del so napravile štiri gojenke, med temi Marija Nasko iz Celja z odliko.

**Dopust** se je zaradi bolezni dovolil gdč. Ani Gerstenmayer, učiteljici v Št. Vidu pri Zatičini. Nadomestovala jo bo bivša učiteljska kandidatinja gdč. Josipina Kristan.

**Novo šolo** so sklenili zgraditi v Spodnji Šiški in v Veliki dolini.

**Šolske zamude.** Konjiški okr. šolski svet je za obravnavo šolskih zamud določil posebnega referenta, ki bo obravnaval zamude točno in natančno. Da je ta važni referat v najboljših rokah, nam je porok to, da je bil izbran za referenta učitelj dotičnega okraja, ker le učitelj zna dobro presoditi, so li zamude opravičene ali ne. Želeti bi bilo, da bi konjiški okrajni šolski svet posnemali tudi drugi okrajni šolski sveti, kar bi bilo gotovo le v korist šolstva.

**Imenovanje.** Profesor na državni gimnaziji v Novem mestu g. Jakob Zupančič je bil imenovan profesorjem na državni realki v Gorici in profesor na II. drž. gimnaziji v Ljubljani gosp. Ignac Pokorn na drž. gimnazijo v Mariboru.

**Koliko šoloobveznih otrok v Avstriji ne hodi v šolo?** — Na Štajerskem, Koroškem in Kranjskem 53.914, v Primorju 39.694, v Dalmaciji 71.721, v Galiciji in Bukovini 664.395, na Moravskem in v Šleziji 6695, v Češki 55.315, v Gornji Avstriji in Solnograški 3292, v Dolenji Avstriji 20.321, v Tirolski in Predarelski 15.498, skupaj skoraj milijon otrok nima potrebne izobrazbe.

## Drobtine.

**Slovenščina na koroških šolah.** O žalostnem stanju slovenščine na koroških šolah piše „Mir“: Podlaga narodovega

razvitka, ljudske šole, so urejene v nemškem duhu in že v prvih letih se otrokom vkorenini v srce gnus in sovražstvo

do slovenskega jezika. „Slovenščina je grd, neopiljen jezik, katerega se poslužujejo le neomikani kramarji in neotesani kmetje“, tako se pridiguje slovenskemu otroku, in žalostna posledica tega je, da se otroci sramujejo svojega materinega jezika, ker ga niso spoznali v njegovi lepoti, in ker so čuli o njem zmiraj le zaničevalne opombe. Nemščine seveda tudi ne znajo, ker se po najnavadnejšem pedagoškem zakonu brez materinske jezikovne podlage pač ni mogoče naučiti tujega jezika, je pa tudi napredek v drugih predmetih, kakor v zemljepisju, naravoslovju in zgodovini nemogoč, ker ti predmeti zahtevajo dobro podlago v poučevalnem jeziku, utrjene pojme in besede v materinem jeziku. Zdaj bo pa kdo vprašal: „kaj se tedaj slovenski otroci v ponemčevalnih šolah naučijo?“ Če je naletel na pravega, bo pač dobil edino pravi odgovor: „Otroci so po dovršeni ljudski šoli še večje reve kakor so bili prej. Ne znajo slovensko, ne nemško. K večjemu par „merksačnov“ (Merk-sätze), katere ponavljajo doma sledeče: „Die Hand ist ein Teil Schwimmvogel“, namesto: „Die Hand ist ein Teil des Körpers“, ali: „Philipp und Sophia sind Blätter“, namesto: „Philipp und Sophia sind Geschwister“, ali: „Das Holz ist aus Eisen!“ itd. To so tedaj uspehi toliko hvalisanih ponemčevalnih šol. Mladina je tedaj oropana za najboljša leta, brez vsakega prepotrebne znanja stopi v življenje in lahko je umljivo, da se marsikateri pritožuje, češ, da mu ni mogoče izhajati pri sedanjih razmerah, ki so tako zamotane, da zahtevajo od posameznika nekoliko splošnega znanja. Že iz tega je tedaj razvidno, da so šole vzrok našega slabega narodnega stališča. Če se bodo uredile šole na podlagi našega slovenskega jezika, takrat bode šele zasijalo solnce boljše bodočnosti nad tisočkrat

križano materjo Slovenijo. Šolsko vprašanje je tedaj za nas pereče vprašanje, vprašanje na življenje in smrt. To tudi naši nasprotniki dobro spoznajo in zaradi tega odločno in brezobzirno nasprotujejo slovenskim šolam, ker dobro vedo, da je dobra šola bodočnost vsakega naroda in da bi bila slovenska šola tudi prihodnost Slovencev.

**Učiteljsko službo** na Jesenicah je dobila Roza Merva, dosedaj učiteljica v lhanu. Značilno je, da za to službo ni prosil noben učitelj. Nemogoče je pri draginji, kakršna je tukaj, učitelju izhajati. Naredimo račun: Plače ima 1000 K. Hrane in stanovanja ne dobi pod 60 K na mesec, to je na leto 720 K. Ostalih 280 K naj ima za perilo, luč, kurjavo, obleko. Koliko mu ostane še za knjige, razvedrilo? Občinski tajnik jeseniški je v primeri proti učitelju — gospod, ker ima letne plače 1600 K in dobi za stanovanje še 240 K, torej skupno 1840 K, celih 840 K več nego učitelj, ki je definitivno nastavljen.

**Glavna skupščina sv. Cirila in Metodja za Istro.** Družba je v minolem šolskem letu dovršila šolsko poslopje v Rakuju ter začela z zidanjem v Fabcih, Vokoranu, sv. Luciji, Zrenju in Drenju. Nekatera teh šolskih poslopij so že sedaj dogotovljena, dočim bodo druga v kratkem času. Družba je v minolem času odprla novi šoli v Rakuju in pri sv. Marini. Razun tega je zasnovala nove razrede na šolah v Puli, Livadah in Malem Lošinj. Skrbela je, da druge obstoječe šole očvrsti, da jih preskrbi z vsemi pogoji napredka. Izposlovala je pri c. kr. ministrstvu, da se na družbinih šolah morejo nameščati učiteljice iz Hrvatske ter da morejo biti take učiteljice izjemoma nameščene na šolah tudi kakor ravnateljice. Družba je podpirala dijake na nekaterih šolah in učiliščih. Šla je na roko z izdatnimi pod-

porami onim rodoljubom v Pazinu, ki s samozatajevanjem delujejo za vzdrževanje tamošnjega dijaškega podpornega društva. Nabavila je za svoje šole potrebna učila ter razdelila med učence teh šol mnogo lepih in poučnih knjig. Razun tega je v minolem letu poskušala, da sama stopi v čim bližjo dotiko z narodom. V ta namen je sklicala v minolem letu skupščino družbe v Livadah, podavši s tem priliko tudi onemu delu naroda, da čuje iz ust voditeljev družbe, kaj vse se dela in vrši za njegovo srečo in blagostanje. Vodstvo družbe je imelo 31 sej in je storilo raznih drugih zaključkov, ki so deloma že izvršeni. Vodstvo je zamislilo tudi celo vrsto lepih načrtov, kateri more podati življenje le velika in brezmejna ljubezen vsega skupnega naroda.

**Učitelji na Srbskem** imajo med narodom velik ugled. Imajo se za to zahvaljevati svojemu narodnemu delu. Ves napredek je samo učiteljev trud. Med učiteljstvom in narodom ni nikakršnih nesporazumkov, kakor pri nas in drugod. Ljudstvo želi onemu, koji posveti vse svoje sile narodnemu blagru, da se mu tudi bolje godi, in ravno kmečki poslanci so se pri poslednji uravnavi učiteljskih plač močno zavzeli za učiteljstvo.

**Važna rzsodba.** V češkem mestu Vičav imajo petrazredno nemško šolo, ki jo obiskujejo tudi otroci železniških uslužbencev iz sosednjih občin. Ko je prešla mestna občina v češke roke, je okrajni šolski svet zunanjim otrokom prepovedal sprejem v mestno nemško šolo. Nemški starši so se pritožili, in vse inštanice do upravnega sodišča so dale staršem prav. Upravno sodišče pa je zavrglo rzsodbo naučnega ministrstva ter izreklo, da

mestna občina ni dolžna sprejemati zunanjih otrok v šolo.

**Šolstvo na Češkem.** Leta 1903. so plačali naklad za meščanske šole v čeških okrajih 4 072.654 K, za ostale šole pa 19.989 114 K; v nemških okrajih pa za meščanske šole 2,794 074 K, za ostale šole 13,292 096 K; skupaj 40,147 938 K.

**Nemški protestantski cesar** je odlikoval s svetinjo za znanost in umetnost jezuita Foka, ki si je pridobil veliko zaslug na znanstvenem polju. Med protestanti vlada zaradi tega splošno ogorčenje.

**Mednarodna razstava časnikov.** V Lipskem je odprta razstava časnikov. Razstavljeno je 4600 nemških in 1900 inozemskih novin in revij. Časniki so razdeljeni po strankah

**Istrski deželni šolski svet** v Pozeču je sklenil razširiti hrvaško šolo v Sv. Lovrencu pri Predubcu in Sušnjevi

**Učitelji — gasilci** „Gasilec“ piše: „Kakor so učitelji pri raznih drugih društvih, tako tudi ne manjka učiteljev — gasilcev. V naši t. j. kranjski deželi je 142 prostovoljnih gasilnih društev. V teh društvih deluje 41 učiteljev, največ kot tajniki nekateri tudi kot načelniki. V zveznem odboru sta dva učitelja. Pomisliti je pa, da so gasilna društva tudi v takih krajih, kjer ni šole, ali pa kjer je na šoli samo učiteljica.“ Urednik lista „Gasilec“ je nadučitelj g. Fr. Ks. Trošt.

## Listnica uredništva:

**Današnji številki imata 32 strani. Prihodnja izide 15. septembra.**

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.